

Näsbyholm

-parken och de närmast liggande omgivningarna ur ett historiskt och nutida perspektiv



SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE VID LTJ-FAKULTETEN

Skånska gods och gårdar – att förvalta upp mot tusen trädgårdsår

Övningsuppgift i kursen trädgårdsrestaurering (10p/15hp) 2007

Kursansvarig och handledare Kjell Lundquist, Fakulteten för

Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap, Alnarp

Klara Sunnerdahl Kristina Gustavsson Linda Åkerlund Robert Simonis

Redaktör: Mia Blücher

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap.

Författare: Klara Sunnerdahl, Kristina Gustavsson, Linda Åkerlund, Robert Simonis
Redaktör: Mia Blücher

Titel: Näsbyholm –parken och de närmast liggande omgivningarna ur ett historiskt och
nutida perspektiv
English title: Näsbyholm – the park and nearest surroundings from a historical and
contemporary perspective

Nyckelord: trädgårdshistoria, landskapsarkitektur, landskapsvård, trädgårdsrestaurering,
Näsbyholm
Keywords: garden history, landscape architecture, landscape management, garden
restoration, Näsbyholm, Nasbyholm

Handledare: Kjell Lundquist, fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och
jordbruksvetenskap Alnarp
Examinator: Kjell Lundquist, fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och
jordbruksvetenskap, Alnarp

Kurstitel: Trädgårdsrestaurering
Kurskod: LP0366
Omfattande: 10p/15hp
Nivå och fördjupning: Avancerad D Landskapsarkitektur
Alnarp 2007

Omslagsbilden är fotograferad av L. Åkerlund och visar Näsbyholms gods.

Område Landskapsarkitekturs förord

Föreliggande rapport, *Näsbyholm -parken och de närmast liggande omgivningarna ur ett historiskt och nutida perspektiv*, har sin upprinnelse i kursen "Trädgårdsrestaurering" (LP0366) om 10 p (nu "Bevarande, vård och restaurering av historiska trädgårdsanläggningar", LP0490, om 15hp) vid Område Landskapsarkitektur, SLU, Alnarp, under vårterminen 2007. En motsvarande kurs gavs för första gången vårterminen 1999 och har sedan återkommit vartannat år: 2001, 2003, 2005, 2007 och 2009. En fylligare presentation av kursens historia, syfte och innehåll återfinns i en artikel i ICOMOS Sveriges *Nyhetsbrev* (oktober 2009), s. 14-18:
http://www.icomos.se/pdf/Nyhetsbrev_oktober_2009.pdf

Fyra studentgrupper om vardera fyra-fem personer arbetade under våren 2007 med fyra större godsanläggningar i Skåne, några med medeltida anor, inom ramen för övningsuppgiften "Skånska gods och gårdar – att förvalta upp mot tusen trädgårdsår". Förutom Näsbyholm mellan Trelleborg och Ystad, studerades det året även godsen Charlottenlund utanför Ystad, Jordberga söder om Näsbyholm, och Rosendal öster om Helsingborg. De två senare har också publicerats digitalt (se nedan). Arbetet har bedrivits i *Florensdeklarationens* (1982) och i den svenska *Kulturminneslagens* (1989) anda.

De 18 anläggningar som hittills studerats, undersökts och dokumenterats inom ramen för denna kurs under de senaste tio åren är följande:

1999	Skarhult (<i>Rapport</i> 01:5), Svenstorp (<i>Rapport</i> 01:7), Vrams Gunnarstorp
2001	Krageholm, Skabersjö
2003	Malmös parker: Kungsparken och Slottsparken
2005	Börtingekoster, Marsvinsholm, Ruuthsbo, Stora Markie (<i>Rapport</i> 06:2)
2007	Charlottenlund, Näsbyholm Jordberga http://ex-epsilon.slu.se:8080/archive/00002752/ Rosendal http://ex-epsilon.slu.se/archive/00002809/
2009	Ellinge http://stud.epsilon.slu.se/933/ Gyllebo http://stud.epsilon.slu.se/793/ , Vegeholm

Skåne är känt för sina slott, och sina stora gods och gårdar. Dessa egendomar ger genom sin tusenårshävd landskapet identitet och en hög status. Turistnäringen exploaterar dem också, och gärna, ett bevis bland flera på deras betydelse. I Skåne är just slotten, jämte klostren och kyrkogårdarna, bärare av den allra äldsta trädgårdskulturen i landskapet. Under århundraden har de blivit hemvist för några av de främsta konstnärliga trädgårdsuttrycken. Många godsanläggningar, om än långtifrån alla, lever fortfarande i tradition genom bruket av jord och skog sedan medeltiden, förvaltade genom århundraden av samma ägarfamiljer.

Självfallet är slotten och de stora gårdarna och godsanläggningarna ägarnas speciella angelägenhet och ansvar. Men de är också en angelägenhet för hela landet som bärare av historia, kultur och konst, såväl i sig själva som monument som vad de härigenom representerar. Ibland har samhällets intresse formaliserats i byggnadsminnesförklaringar,

riksintressen, kulturmiljöprogram, lokala "K/Q-märkningar" eller i olika informella samråd. Få är de som inte delar uppfattningen att de skånska slotten och godslandskapen utgör en nationell kulturskatt.

Hur skall då de skånska godsens och gårdarna möta sitt andra årtusende? Vems är ansvaret? Vad är viktigt? Hur skall de tidigare tusen trädgårds-, park- och landskapsåren förvaltas konkret i dagens fysiska verklighet, i geografin? Skall man göra mycket eller lite, göra medvetna och reflekterande val eller låta den löpande driftens vardagliga och praktiska krav successivt ges tolkningsföreträde? Och - vem skall egentligen betala för eventuella eftergifter åt kulturen?

Oavsett vilka svar vi ger på frågorna ovan, vilka ideella eller ekonomiska intressen vi representerar, eller hur vi ideologiskt förhåller oss, så sker förändringar. Frågan blir snarast vilka förändringar vi vill se, vilka vi vill undvika och vem som i så fall implicit eller uttalat skall ges eller redan har skaffat sig tolkningsföreträde. Det handlar, med ett laddat uttryck, varken mer eller mindre än om makten över landskapet.

Målet med övningsuppgiften, vilken föregått denna rapport, har varit att upprätta ett koncept för ett långsiktigt bevarande (innefattande eventuella restaureringsåtgärder) jämte vård och skötsel av trädgårds-, park- och den medvetet gestaltade landskapliga anläggningen Näsbyholm. *Syftena* har varit flera: att enligt *Florensdeklarationen* klarlägga, systematisera och träna de ingående momenten i ett praktiskt restaureringsarbete med historiska trädgårdsanläggningar, att befrämja ständiga ideologiska funderingar och målsättningsdiskussioner, att träna växlingen mellan detaljernas betydelse (handskriften såväl som fältupptäckten) och betydelsen av övergripande principer, samt att lägga grunden till en efterfrågad och högst praktisk kompetens i samhället.

Näsbyholm utgör en stark, tidigt funnen och bebodd plats i det skånska landskapet. Med sitt upphöjda läge, högt i det låga i Näsbyholmssjön, har platsen erbjudit utsikt och skydd under både förhistorisk och historisk tid, och goda produktionsförutsättningar på de omgivande markerna. Den kända ägarlängden sträcker sig tillbaka till 1200-talet, och innehåller flera stora och kända både danska och svenska släkter. Den "gamla borgen" dateras till 1400-talet, om än platsen varit väl befäst långt tidigare. Sedan frihetstiden i mitten av 1700-talet befinner sig egendomen i släkterna von Finecke och von Blixens ägo, och utgör ett fideikommiss sedan 1756. Sedan 1950 ägs och bebos godset av Dick von Blixen-Finecke och hans hustru Catharina (Staël von Holstein). Godset omfattar idag 2175 ha: betesmarker, åker, skog och vatten.

Näsbyholms trädgårdars äldre historia försvinner i historiens dunkel. Från den danska tiden vet vi ännu mycket lite. Visst kartmaterial med försköningsinsatser finns från 1600-talet och åtminstone från 1700-talet känner vi terrasserna söder om slottet. Om den äldre trädgårdshistorien är okänd och beläggssvag är dock 1800-talets park- och trädgårdshistoria det motsatta. Anläggningsarbetena börjar några decennier in på århundradet för att – åtminstone i arkiven - kulminera med den danske landskapsgartnern Henry August Flindts (1822-1901) stora landskapliga projekt från 1873, innefattande hela park- och trädgårdsområdet och med stor noggrannhet i både dokumentation och förslag,

detaljer och helheter, och därtill både med eleganta lösningar och utsökt illustrerat. Flindts insatser på Näsbyholm har trots gruppens tacksamma redovisning i denna rapport ändå bara flyktigt berörts. Här återstår en arbetsuppgift för den vetgirige trädgårdshistorikern. Näsbyholms gods är kanske inte i första hand känt för sin park och sina trädgårdar; de försvinner nästan i den storskaliga landskapliga sättningen. Landskapsfunktionellt och landskapsestetiskt har det dock mycket att både berätta och erbjuda. Det handlar om läget, topografin och inte minst om Näsbyholmssjöns sänkning och delvisa återfyllning 2004, om åkerbruk, betesdrift, fasan- och hjortjakt och ett begränsat skogsbruk. Men i allt detta finns det genom historien både landskapsarkitektoniska hänsyn: angöringar, jordarbeten, alléer och byggnadsensembler, liksom trädgårdssorger: landskapsparker, köks- och fruktträdgårdar, rosengårdar och inte minst alla trädgårdsmästare och deras biträden. Och, planteringarna har fortsatt in i våra dagar.

Några saker bör framförallt framhållas i det föreliggande nära 90-sidiga arbetet. Det har jämte sin obligatoriska inledning fyra huvudkapitel, förteckning av refererade och orefererade källor och litteratur, samt fyra bilagor redovisande Flindts projekt. Arbetet samlar för första gången framförallt 1800-talets planer och illustrationer för hugade att fortsätta bearbeta. Att ha bringat Flindts verksamhet i dagen är en betydelsefull insats. Till detta kommer också den kontrollerade och uppdaterade nya inventeringen av årens 1974-77 respektive 2006 inventeringar. Näsbyholm gömmer sig inte längre lika lätt i det skånska trädgårdshistoriska sammanhanget.

Vid Område Landskapsarkitektur (tidigare Institutionen för landskapsplanering Alnarp) har arbetet med att dokumentera, beskriva, analysera och värdera historiska trädgårdsanläggningar pågått i nära tre decennier, inom ramen för kurser, individuella arbeten, projekt- och examensarbeten på främst landskapsarkitektprogrammet och i form av fristående uppdrag, men under senare år även på landskapsingenjörs- och trädgårdsingenjörsprogrammen. Ett drygt 60-tal historiska parker och trädgårdar har för närvarande behandlats. Många av de tidigare arbetena är publicerade och återfinns i institutionens *Stencil-* och *Rapport-*serier samt i serien *Stad & Land*. Nu sker publiceringen i flera fall digitalt. Inom ramen för en tidigare kurs i *Trädgårdshistoria* har för närvarande också mer än 200 skånska kyrkogårdars historia tecknats. Arbetet har skett inom ramen för kompetensområdet TPL (Trädgård, park och landskap – Historia och kulturarv).¹

¹ TPL (Trädgård, park och landskap – Historia och kulturarv) är ett kompetensområde vid SLU på Alnarp, med en profil inom forskning och undervisning som omfattar beskrivning, analys och dokumentation av kulturmiljöer i staden och på landsbygden, bevarande- vård- och restaureringsfrågor, förnyelse av äldre bostadsgårdar, parker, kyrkogårdar, kulturväxters bevarande och förnyelse samt historisk teori och metodutveckling inom landskapsplanering och hortikultur. Undervisningen ges inom ramen för kurser i agrarhistoria, trädgårdshistoria, bevarande, vård och restaurering och motsvarande ämnen. Kompetensområdet presenteras utförligt med kurser, forskningsprojekt och publikationer på en fungerande men ej aktuell hemsida:
http://www.lpal.slu.se/ShowPage.cfm?OrgenhetSida_ID=407

Varma tack riktas avslutningsvis till Catharina och Dick von Blixen-Finecke för 'lånet' av Näsbyholm, och för den generösa hållningen att ställa hela Näsbyholm med byggnader och omgivningar till gruppens förfogande. Ett stort tack går också till godsförvaltaren Stig Andersson, för alla goda omsorger om och hjälp till landskapsingenjör Mia Blücher som inom ramen för ett stipendium ur godsförvaltaren Stig Anderssons fond redigerat och bearbetat detta arbete. Utan Mias idoghet, noggrannhet och redaktörstakter hade denna rapport stannat i manuskriptets form. Ett hjärtligt tack.

Alnarp 15 juni 2010

Kjell Lundquist
Docent, agr. dr, kursansvarig och examinator

Förord

Under våren 2007 har vi i kursen trädgårdsrestaurering 10p/15hp vid SLU, Alnarp, fått oss tilldelade en övningsuppgift som för vår del inneburit att arbeta med Näsbyholms gods i Gärdslövs socken utanför Skurup. Själva arbetet har haft en vinkling mot historien med betoning på park, trädgård och det omgivande gestaltade landskapet men även nutidsläge och något om framtiden har ingått.

Vi som arbetat med denna, mycket omfattande anläggning läser vid landskapsarkitekt- och trädgårdsingenjörsprogrammen, inriktning design. Det har varit en period av idogt sökande och sammanställande av information som givit detta resultat i form av ett skrivet dokument. Många var motgångarna men vi gav inte upp utan sökte hela tiden nya vägar att komma vidare på. Det har varit en intressant uppgift och vi har fått många nyförvärvade kunskaper och erfarenheter att använda oss av i framtidens "skarpa lägen".

Vi vill framföra ett speciellt varmt tack till Dick och Catharina von Blixen-Fineke som givit oss tillgång till deras stora gods, Näsbyholm, där vi kunnat vistas närhelst vi har önskat det. Familjen har också tagit sig tid till att svara på alla våra frågor och funderingar som vi har haft. Vi vill även tacka Jan von Blixen-Finecke för att också han tagit sig tid att visa och berätta om godset och dess historia.

Vi tackar också ett antal andra personer som bistått oss med information som gjort att vi har kunnat skriva detta dokument:

Christer Sörensen på Danmarks Kunstbibliotek i Köpenhamn som har varit mycket tillmötesgående, svarat på alla våra frågor och ordnat med material som tillhör Henrik (Henry) August Flindts arkiv. Flindt var en av Danmarks största landskapsarkitekter under 1800-talet och hade ett uppdrag på Näsbyholms gods under 1870- och tidiga 1880-tal. En inventeringsplan som han arbetat fram under sin tid på Näsbyholm har varit till stor hjälp i vårt arbete.

Vår kurskamrat Ulf Persson på landskapsarkitektprogrammet ska ha ett speciell tack för att han tipsade oss om H. A. Flindt.

Sist men inte minst vill vi rikta vårt varmaste tack till våra kursledare Kjell Lundquist och Hanne Hansen vid SLU, Alnarp som, dag som natt, varit oss behjälpliga i vårt arbete och som stöttat oss och givit oss uppmuntrande ord när vi som bäst behövt det.

TACK!

Alnarp, den 4 juni 2007

Klara Sunnerdal, Kristina Gustavsson, Linda Åkerlund och Robert Simonis

Summary

The goal of this work has been to search historical materials, to identify the park's historical development, to prepare proposals on measures and that work should be the basis for further research. The aim has been to train us in searching for and use of materials and to gain an understanding of the process of work with older plants. In the process we have sought and found materials in archives, through literary and oral sources, and email contacts.

Because of its excellent location perched on an islet in the low landscape Näsbyholm was long a fortress. The old castle on Näsbyholm was from the late 1400s but the site was fortified much earlier. The islet was at this time completely surrounded by water and there was a drawbridge over the narrow waterline.

The owners are liable since the late 1200s. In the 1300s the estate was held by family Galen. It has also belonged to the cathedral in Lund in 1536 but was returned to the crown. Year 1574 was Näsbyholm private and has since been passed down in families Bille, Beck and from 1744 von Blixen who later became von Blixen-Finecke.

By enskiftet, the abolition of hoveriet, bundling of tenant farms and the establishment of outlying farm, agricultural land has changed. Another important change in the landscape was also when the lake was lowered. This occurred in stages. The first reduction took place in the 1790s and it continued with several reduction experiments during the early 1800s decades, which unfortunately failed. The large reduction was implemented during 1866-69 and by that large land area was won.

The medieval castle that was previously on Näsbyholm was demolished in 1864 and the family lived in managing the home until 1955 when it burned down. After the fire a new main building was built at the old castle's location. During the 1790s and 1870s, other buildings such as farm buildings were added.

In the 1780's are the terraces south of the castle depicted, and during the 1820s, said parks and gardens have been landscaped. By the middle of the century there were north of the castle a park with winding paths. In the 1870s drew the Danish landscape architect Henry Augustus Flindt a proposal for the park on Näsbyholm. He wanted to open up lines of sight in the dense surrounding vegetation and enhance sight lines in the more open the park by placing the vegetation along them. The plantings on the terraces, he wanted to change. He also designed a proposal for an orchard and the hot- and coldhouse. He has left behind a long list of plants delivered to Näsbyholm, including many fruit trees whose arrival of the goods is confirmed by letters. Besides the fruit trees are a lot of conifers, such as of the genus Juniperus, Taxus and Thuja mentioned. Many climbers also appear to have been climbing on the former residential building facade. However, it is difficult to get confirmation that the proposal was implemented in its entirety.

In the early 1900's, the park is described as lush. The park was now extended and stretched around the house. In the south and west were productive areas which before the lake-lowering were marsh. The orchard southwest of the managing house was left to the mid-1900s. A circle of lime-tree that is included in an inventory plan from 1873 was still left in the 1950s.

In the 1970s, new trees in the park's northern and eastern parts were planted. Many of the trees that are the park today originates from this time but there are still some trees from the inventory plan from 1873, for example, two multiple trunks of limes, the old horse chestnut avenue and a few common ashes. In the northern section many elm trees has been taken down because of the elm disease. Here is now planted some new trees, mainly beeches.

In 2004, the lake was restored which was beneficial to its biodiversity.

A value to bear in mind is Näsbyholm's unique location on the hill. Arable landscape and Näsby farm are important because they represent a well-functioning agriculture with a long and interesting history. Fasaneriet shows a long tradition of hunting interest in the family. Other important elements are the avenues and the former islands of "Grandpa's memory" ("Morfars minne"). The terraces are an important part of the park like the old horse chestnut trees that remain from the avenue. Trees of special forms, such as hanging cut, vresbokar and buketträd testament to the interest that existed in the forms during the time they were planted. These trees are also a testament to the gardener's care and skill.

We have not arrived at any particular restoration principle. The traces that remain in the park are quite fragmented. A great plan that shows how the park actually looked at a specific stage is Flindt inventory plan from 1873. Flindt's own proposal is also interesting although perhaps not being completed in its entirety. We concluded that more and more thorough investigations in the park and garden are needed in order to be able to create a full draft measure. The historical knowledge that has emerged in this case, for example, plant material and the way to place vegetation can also be used.

We believe we have achieved the objectives of gathering information and identifying the park's historical development. We also hope that we have achieved the fourth goal of the work, that it should be the basis for further research. However, we have not come very far in setting up proposals for action. The purpose, we believe that we have met since we now have a better understanding of the work process to search, interpretation and use of different types of source materials. The report shows our newly obtained knowledge and hopefully it will be used as an aid for similar projects and can serve as a supplement in the archive where it can be used by future researchers.

Sammanfattning

Målet med det här arbetet har varit att söka historiskt material, att kartlägga parkens historiska utveckling, att arbeta fram förslag på åtgärder samt att arbetet ska kunna ligga till grund för fortsatta efterforskningar. Syftet har varit att träna oss i att söka och använda material samt att få en förståelse för processen i arbetet med äldre anläggningar. Under arbetet har vi sökt och funnit material i arkiv, litteratur samt genom muntliga källor och e-postkontakter.

På grund av sitt utmärkta läge uppe på en holme i det låga landskapet var Näsbyholm under lång tid en försvarsanläggning. Den gamla borgen på Näsbyholm var från slutet av 1400-talet men platsen var befäst långt tidigare. Holmen var på denna tid helt omgiven av vatten och det fanns en vindbrygga över den smalaste vattenlinjen.

Ägarna finns belagda sedan slutet av 1200-talet. På 1300-talet innehade släkten Galen godset. Det har även tillhört Lunds domkyrka men drogs år 1536 in till kronan. År 1574 blev Näsbyholm privat och har sedan dess gått i arv i släkterna Bille, Beck och från år 1744 von Blixen som senare blev von Blixen-Finecke.

Genom enskiftet, avskaffandet av hoveriet, hopslagning av arrendegårdar samt upprättandet av utgårdar har jordbruksmarken förändrats. En annan viktig förändring i landskapet skedde också när sjön sänktes. Detta skedde i etapper. Den första sänkningen genomfördes på 1790-talet och man fortsatte med flera sänkingsförsök under 1800-talets första decennier, som tyvärr misslyckades. Den stora sänkningen genomfördes 1866-69 och genom den vann man stora landytor.

Den medeltida borg som tidigare fanns på Näsbyholm revs 1864 och familjen bodde sedan i förvaltarbostaden fram till 1955 då denna brann ned. Efter branden byggdes en ny huvudbyggnad på det gamla slottets plats. Under 1790-talet och 1870-talet har även andra byggnader som ekonomibygnader tillkommit.

På 1780-talet finns terrasserna söder om slottet avbildade och på 1820-talet sägs parker och trädgårdar ha blivit anlagda. Vid mitten av seklet fanns norr om slottet en park med slingrande gångar. På 1870-talet ritade den danske landskapsarkitekten Henry August Flindt ett förslag för parken på Näsbyholm. Han ville öppna upp siktlinjer i den täta omgivande vegetationen och förstärka siktlinjer i den öppnare parken genom att placera ut vegetation längs dem. Planteringarna på terrasserna ville han ändra. Han ritade även förslag på en fruktträdgård och på varm- och kallhus. Han har lämnat efter sig en lång lista över växter som levererats till Näsbyholm; däribland många fruktträd vars anläggande till godset finns bekräftade i brev. Förutom fruktträden finns många barrväxter, t.ex. av släktena *Juniperus*, *Taxus* och *Thuja* nämnda. Många klättrväxter tycks även ha fått klättra på det dåvarande bostadshusets fasad. Det är dock svårt att få bekräftelse på att förslaget genomfördes i sin helhet.

I början av 1900-talet beskrivs parken som lummig. Parken var nu utökad och sträckte sig runt bostaden. I söder och väster fanns bördiga ytor som före sjösänkningen var sankmark.

Fruktträdgården sydväst om förvaltarbostaden fanns kvar till mitten av 1900-talet. En rundel med lindar som finns med på en inventeringsplan från 1873 fanns också kvar på 1950-talet.

På 1970-talet planterades nya träd i parkens norra och östra delar. Många av de träd som finns i parken idag härstammar från denna tid men det finns också kvar en del träd från inventeringsplanen från 1873; till exempel två flerstammiga lindar, den gamla hästkastanjeallén och några askar. I den norra delen har många almar tagits ned på grund av almsjuka. Här har man planterat några nya träd, främst bokar.

År 2004 återställdes sjön vilket är till nytta för den biologiska mångfalden.

Ett värde att ta fasta på är Näsbyholms unika läge uppe på kullen. Åkerlandskapet och Näsby gård är viktiga eftersom de vittnar om ett väl fungerande jordbruk med en lång och intressant historia. Fasaneriet visar på en lång tradition av jaktintresse i familjen. Andra viktiga element är alléerna och de före detta öarna Morfars minne. Terrasserna är en viktig del av parken liksom de gamla hästkastanjerna som finns kvar från allén. Träd av speciella former, till exempel hängaskar, vresbokar och buketträd vittnar om det intresse som fanns för sådana former under den tid de planterades. Dessa träd är också ett bevis för trädgårdsmästarens omsorg och skicklighet.

Vi har inte kommit fram till någon speciell restaureringsprincip. De spår som finns kvar i parken är ganska fragmentariska. En bra plan som visar hur parken verkligen har sett ut i ett visst skede är Flindts inventeringsplan från 1873. Flindts eget förslag är också intressant även om det kanske inte blev fullföljt i sin helhet. Vi kom fram till att det behövs fler och grundligare undersökningar i parken och trädgården för att man ska kunna upprätta ett fullständigt åtgärdsförslag. Man kan dock använda den historiska kunskapen som framkommit när det gäller till exempel växtmaterialet och sättet att placera vegetationen.

Vi anser att vi har uppnått målen att samla information och att kartlägga parkens historiska utveckling. Vi hoppas också att vi har uppnått det fjärde målet att arbetet ska kunna ligga till grund för fortsatt forskning. Däremot har vi inte kommit så långt med att upprätta förslag för åtgärder. Syftet anser vi att vi har uppfyllt eftersom vi har fått ökad förståelse för arbetsprocessen med att söka, tolka och använda olika typer av källmaterial. Rapporten visar upp vår nyinsköpta kunskap om detta och kan förhoppningsvis även användas som hjälp för liknande arbeten samt utgöra ett tillägg i arkivet där det kan användas av framtida forskare.

Innehållsförteckning

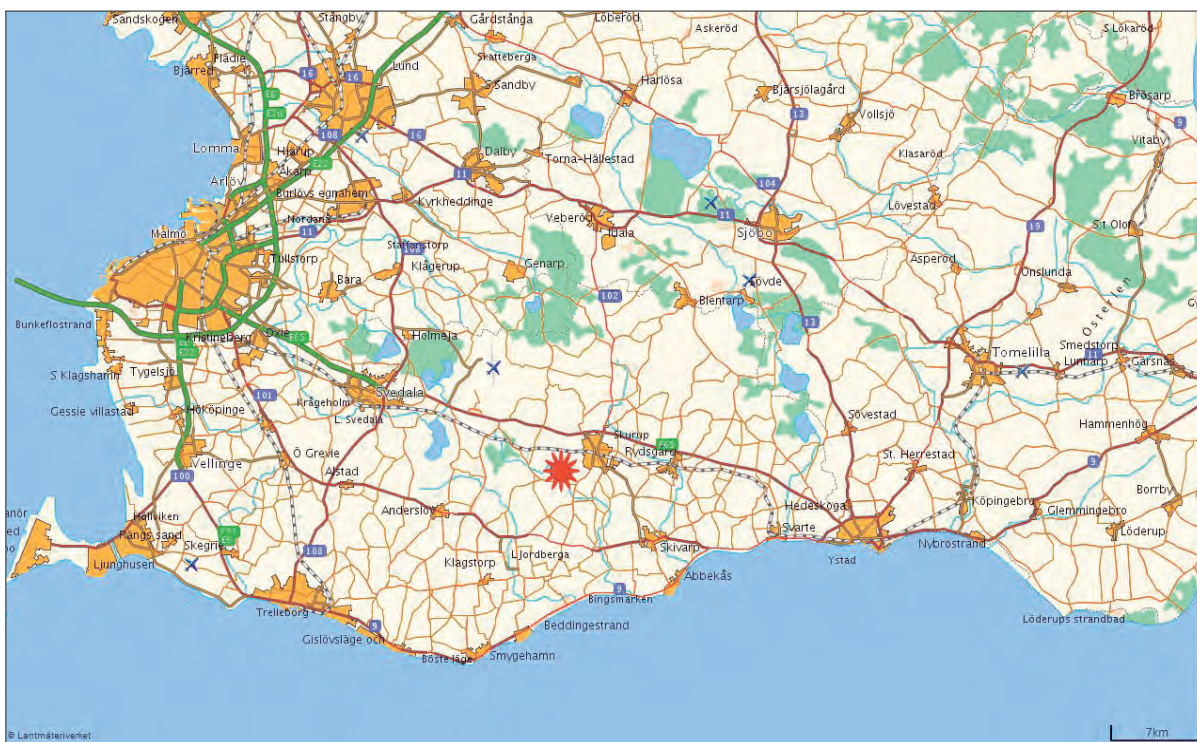
1. INLEDNING.....	15
MÅL	16
SYFTE.....	17
MATERIAL, METOD OCH ARBETSGÅNG	17
PROBLEMSTÄLLNINGAR.....	18
2. NÄSBYHOLMS HISTORIA.....	23
ALLMÄNT OM GODSETS ÄGOR	24
Sjösänkningar.....	28
Alléer.....	30
Ägarlängd.....	34
BYGGNADER.....	36
PARKER OCH TRÄDGÅRDAR.....	41
Henrik (Henry) August Flindt 1822-1901	46
Växtlistor ur Flindts arkiv i Köpenhamn	48
Köks- och fruktträdgård.....	55
VÄG- OCH GÅNGSYSTEMET - EN KARTÖVERLÄGGNING	68
3. NÄSBYHOLMS PARKER OCH TRÄDGÅRDAR I DAG.....	71
INVENTERING AV TRÄD I PARK OCH TRÄDGÅRD PÅ NÄSBYHOLM.....	73
ANLÄGGNINGENS VIKTIGASTE ELEMENT - DET OMGIVANDE LANDSKAPET OCH PARKEN	85
Det omgivande landskapet.....	85
Parken	88
5. MÅLSÄTTNINGSDISKUSSION	93
KÄLLOR OCH LITTERATUR.....	97
BILAGOR.....	107

Kapitel 1.

Introduction

1. Inledning

Uppgiften som vi har arbetat med under kursens gång heter ”Skånska slott – att förvalta upp mot tusen trädgårdsår”. Uppgiften har resulterat i detta arbete rörande Näsbyholms gods. Arbetet omfattar i text en historisk beskrivning och värdering av platsen idag.



Figur 1. Karta med Näsbyholm markerat med en röd stjärna. Från <http://kartor.eniro.se/>

Näsbyholms gods ligger på en kulle som tidigare varit en holme i Näsbyholmssjön. Denna holme fanns före de sjösänkningar som gjordes under 1700- och 1800-talet. Idag är det bara sjö i öster, resterande yta är odlingsmark och skog. Näsbyholm är också ett så kallat fideikommiss² och omfattar idag 2175 ha. Godset tillhör Gärdslövs socken i Trelleborgs kommun och bebos idag av friherre Dick von Blixen-Finecke och hans hustru Catharina.

Mål

Det första målet med detta arbete är att söka historiskt material både i arkiv och i fält. Informationen ska kunna ligga till grund för framtida bevarande-, vård- och eventuella restaureringsarbeten, och på detta sätt minska riskerna för att värden som idag finns i parken går förlorade. Arbetet ska utgå från *Florensdeklarationen (1982)* och den svenska kulturminneslagens syften.

² Egendom som ärvs odelat av en person och för alltid stannar inom samma släkt, exempelvis ett gods som ärvs av äldste sonen i en adlig släkt genom alla generationer.

Det andra målet är att kartlägga parkens historiska utveckling. Detta görs genom att samla bildmaterial i form av planer, ritningar och skisser samt fotografier och skriven text. Att genom arkivmaterial hitta vilka skeden som funnits och vad som eventuellt finns kvar av dessa epoker; i form av äldre växtmaterial, gångar och strukturer etc.

Det tredje målet är att arbeta fram ett förslag på åtgärder samt att föra ett resonemang och en diskussion kring hur man skulle kunna gå till väga vid förändrings-, tilläggs-, eller restaureringsarbeten i och kring anläggningarna.

Det fjärde och sista målet är att arbetet ska kunna ligga till grund för framtida fortsatta historiska efterforskningar rörande Näsbyholms park.

Syfte

Syftet med arbetet är att träna oss i de olika delar och moment som förekommer under arbetsprocessen med äldre anläggningar. Vi ska träna oss i att söka och använda material hämtade både i arkiv och i fält samt få en praktisk erfarenhet och förståelse för äldre anläggningar, deras värde och individuella historia.

Material, metod och arbetsgång

Den största delen av arbetet har varit att söka information rörande parkens historiska skeden och de arkitekter och trädgårdsmästare som format parken under de århundraden som förflutit. Arbetet har huvudsakligen bestått av litteraturstudier och arkivbesök men vi har även genom att befinna oss ute på Näsbyholms gods kunnat ta in och studera den karaktär och de uttryck som finns i parken idag.

Vi har samlat in bildmaterial i form av planer, ritningar och skisser samt fotografier och skrivna dokument. Dessa historiska dokument har vi funnit i första hand i Skåne och Danmark, men vi har även besökt Brandförsäkringsverket i Stockholm.

Vi har på landsarkivet i Lund tagit del av Näsbyholms godsarkiv som Dick von Blixen-Finecke lämnat där. Vi har även kontaktat ATA och Nordiska museets arkiv i Stockholm. På lantmäteriet i Malmö har vi sökt och funnit äldre inmätningsskator. Största delen av den litteratur som vi har läst och gått igenom har funnits på Lunds universitetsbibliotek. Vi har haft mail-kontakt med Söderslätts släkt- och hembygdsforskarförening, samt använt oss av släktforskartidningen "Rötters" hemsida. Då vi fått ett tips om att Henry August Flindt kunde vara en av landskapsarkitekterna besökte vi Danmarks Kunstbibliotek i Köpenhamn som har ett arkiv över danska landskapsarkitekter. En stor del av arbetet har även varit att ta kontakt med människor som på ett eller annat sätt haft kontakt med godset för att på så vis söka efter viktig information för vårt arbete. En fullständig lista över de kontakter som vi haft finns under referenslistan i slutet av arbetet.

Problemställningar

Man har på Näsbyholm på ett artificiellt sätt vunnit mark med hjälp av mänskliga ingrepp så som sjösänkningar och sjöbildningar. Förändringarna i parken har därför ofta gjorts vid dessa förändrade förutsättningar.

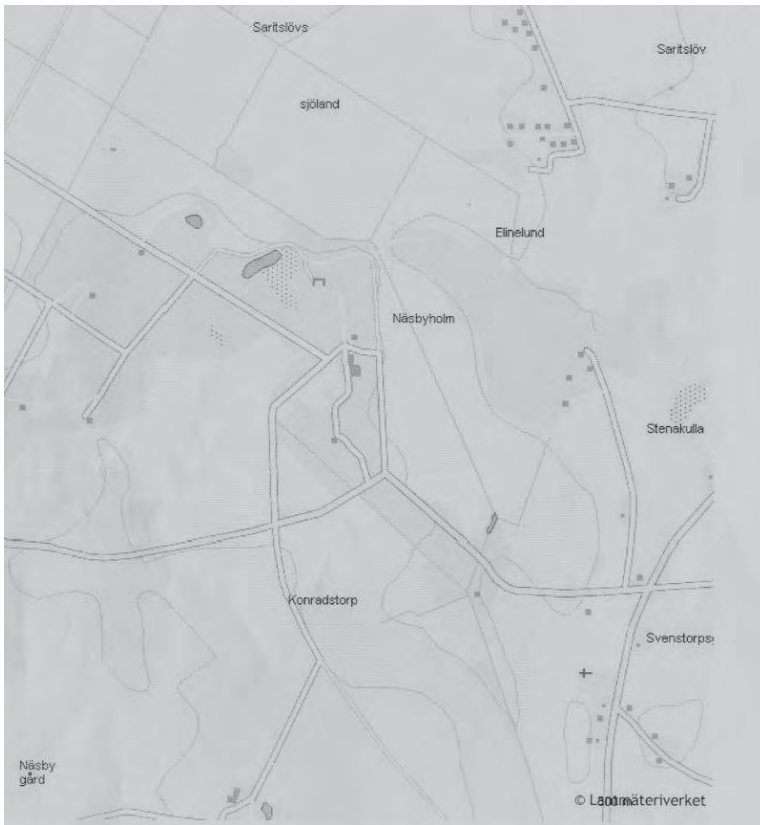
Frågorna vi arbetat efter är:

- Vad finns kvar från forna dagar?
- Hur tar man ställning till det som finns kvar?
- Hur och på vilket sätt ska man utifrån det som finns kvar från forna dagar förhålla sig till och förvalta dagens yttre miljöer på Näsbyholms gods?

Översiktskartor



Figur 2. Karta över Näsbyholms ägor 1994. Kopia från Näsbyholm. Egna texter inlagda.



Figur 3. Näsbyholms gods med omgivningar. Här ser man områden i öster som inte syns i figur 2. Karta från <http://kartor.eniro.se/>



Figur 4. Näsbyholm 2007. Flygbild från <http://kartor.eniro.se/> Egna texter inlagda.



Figur 5 Näsbyholms park och byggnader, 2007. Flygbild från <http://kartor.eniro.se/>
Egna texter inlagda.

Kapitel 2.

Näsbyholms historia

2. Näsbyholms historia

Allmänt om godsets ägor

Från början var Näsbyholm helt omgivet av vatten och sedan långt tillbaka i tiden fanns det en försvarsvall intill borgen. På ägorna finns spår av boplatser från stenålder och framåt. Tidigare fanns det även borgar vid Stjärneholm och vid Gärdslövs kyrka.³

Före det att man på medeltiden byggde ett befäst stenhus hade man troligen vallarna som löper nedanför kullen som försvarsanläggning och bodde innanför dem. Eftersom man kunde beskjuta vindbryggan från det torn som funnits på den äldre bygganden är det kanske rimligt att anta att den tidigaste infartsvägen gick över Morfars Minne (figur 4).⁴ På 1600-talet låg den i alla fall i sin nuvarande sträckning över vallen. Vallen där vägen går kan vara uppbyggd vid en senare förbättring av den.



Figur 6. Vallarna norr om slottet som de ser ut idag. Foto: Linda Åkerlund 2007.

³ Olsson och Torstensson, 2003.

⁴ Dick von Blixen-Finecke 2007-04-13.

På Gerhard Buhrmans Skånekarta från 1684 (figur 7) syns det hur sjön omringar borgen. Kartan visar även den smala landremsa som sticker ut i sjön där vägen går. På den tiden verkar vattnet ha gått ända upp till den branta slänten. Gustaf Ljunggren talar om "den rymliga kullen, vars fot fordom spolades av sjöns vågor..."⁵ På en lantmäterikarta från 1689 (figur 24) ser man att en smal vattenlinje skär av holmen från land. Över detta vatten går en brygga. Ulrik Thersner berättar om en tidigare vindbrygga som avskurit vägen och flera vallar och redutter (mindre befästningar/skansar) som man tidigare hade kunnat se i omgivningen men som vid hans tid hade blivit igenfyllda.⁶ Carl Georg Brunius kunde inte se några ringmurar eller vallar när han besökte platsen vid 1800-talets mitt.⁷



Figur 7. Gerhard Buhrmans Skånekarta, 1684. Borgen är troligen en symbol och skall inte tolkas som byggnadens utseende. Ur Olsson och Torstensson, 2003.

⁵ Ljunggren 1853, s. 17.

⁶ Thersner 1951 [1822].

⁷ Brunius 1850, s. 428.

På Anders Sigfrid Rålamb's akvarell från 1780-talet (figur 8) ser man tydligt vägen som är kantad av en allé och leder fram till en port i ekonomibyggnadslängan. Den lilla landsträckningen ut i sjön ser lika smal ut som på Buhrmans karta varför det finns anledning att tro att den är målad före den första sjösänkningen i slutet av 1700-talet då man fick en större landförbindelse. Det är visserligen svårt att se vattenavskärningen, men bilden kan vara målad i sådan vinkel att den inte har kommit med.



Figur 8. Anders Sigfrid Rålamb, Näsbyholms sätesgård. Akvarell omkring 1780, Näsbyholm.



Figur 9. Skånska rekognoceringskartan 1812-1820 i utsnitt.

Flera personer har besökt Näsbyholm och beskrivit godset och dess omgivning. Så här skriver Ulrik Thersner 1822: "Stället äger sitt största behag i dess läge på en hög, numera med landet sammanhängande holme i Näsbyholms sjön; och från hufvudbyggnaden har man den förträffligaste utsigt genom omvexlingen af vatten, bokskogar, sädesfält och högder".⁸

Här är Ljunggrens beskrivning från 1853: "Skönast visar sig Näsbyholm, då man kommande ut ur Börringe skogar, ser det från en vid skogsbrynet liggande backe; nedanför i däliden utbreder sig då den blanka sjön, på hvars yta de skogbevuxna holmarna tyckas simmande ligga och sola sig, och främst bland dem faller i ögonen den högresta kulle, som uppbär Näsbyholm, likt ett på skogstopparna uppsatt glänsande diadem".⁹

⁸ Thersner 1951 [1822].

⁹ Ljunggren 1853, s. 17.

Enskiftet av Gärdslov by som låg under Näsbyholm genomfördes 1801-1802 vilket var ganska tidigt. Säkert inspirerades man av Rutger Macklean på det närliggande godset Svaneholm. Däremot togs Mackleans övriga reformidéer inte efter så tidigt.

Hoveriet (dagsverksskyldigheten för bönderna), som Macklean ersatt med en arrendeavgift, fanns på Näsbyholm kvar till 1860-talet och bönderna var enligt Åkerman mycket fattiga.¹⁰

Under andra halvan av 1800-talet var det vanligt att flera arrendegårdar slogs ihop till en eller drogs in till godset och styrdes därifrån som en utgård eller plattgård, d.v.s. en jordbruksverksamhet som sköttes på industriellt vis med statare som arbetade under en tillsatt förvaltare. Dessa gårdar låg direkt under godset och inkomsterna från dem tillföll godsägaren. De tidigare arrende- eller hoveribönderna fick istället bli statare eller torpare.¹¹ Näsbyholm följde denna utveckling. Ett exempel är Näsby Gård, (se figur 2). Detta var från början en gammal by som övergavs i början av 1800-talet. 1848 slogs de gamla markerna samman till en stor arrendegård. Fredrik von Blixen-Finecke (Ägarlängd s. 22-23) drog sedan in gården till godset och utvecklade där, tillsammans med förvaltaren Folke Ankarcrona, en berömd kreatursbesättning och sålde tuberkelfri mjölk.¹² Ibland fick änkor, syskon eller gifta barn till godsägarna bo på de underliggande gårdarna. Exempel på gårdar som användes för detta ändamål är Stjärneholm och Kullatorp.¹³

Sjösänkningar

En första sänkning av Näsbyholmssjön gjordes omkring 1790 av Conrad Cristian von Blixen-Finecke i samarbete med Macklean som hade angränsade ägor.¹⁴ Feilberg (1866-69) beskriver detta och skriver också att de fortsatte in i början av 1800-talet med fler sänkingsförsök. I ett annat sammanhang beskriver han även en utgrävning av sjön 1780.¹⁵ Det skulle i så fall ha varit under Conrad Christoffers tid.

Enligt Åkerman (1926-28) gjordes även en sänkning på 1830-talet som han anser ganska misslyckad men som sänkte stränderna och gjorde den del av sjön som han kallar Gärdslovssjön till ett kärr med vass. Vassen var till nytta för fåglar men skars också ned och såldes sedan till städerna för husbygge.¹⁶

Att strandlinjen verkar vara lite annorlunda på kartan från 1860 talet (figur 11) än på Skånska rekognoceringskartan (figur 10) (speciellt runt öarna Rävholmarna/Morfars Minne), antyder att en sådan sänkning kan ha genomförts. Vid en jämförelse verkar det vara mer vatten runt borgen på Akrells bild från 1822 än på Richardts avbildning, men det är osäkert om man kan dra slutsatser av dessa bilder eftersom Richardts avbildning är närmare huset och från en annan vinkel än Akrells (figurerna 25 och 26).

¹⁰ Svensson 1964, s 33ff. Egon Prahl skriver mer om hoveriböndernas villkor i Näsbyholm: *Från hoveriets dagar* Prahl 1981, s. 27-30.

¹¹ Svensson 1964, s. 36.

¹² Åkerman 1964 [1926-28], s. 78.

¹³ Arnold 1992, s. 18, 27 m fl.

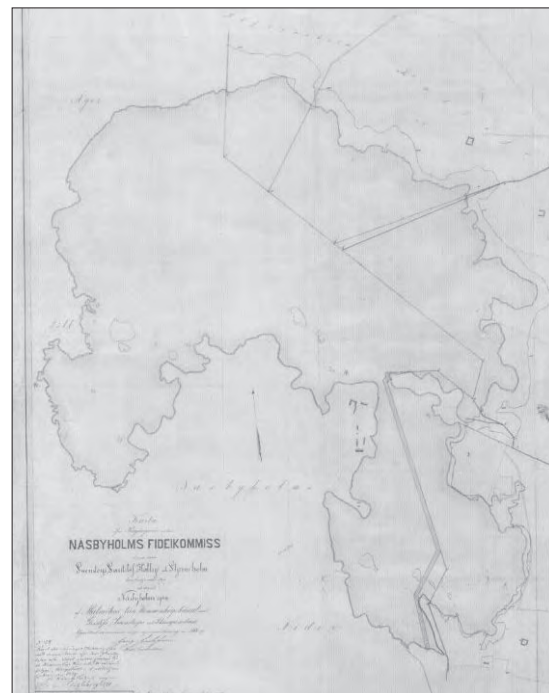
¹⁴ Dick von Blixen-Finecke 2007-04-13. Stjärneholm som låg vid sjön låg på den tiden under Svaneholm men köptes senare in av Näsbyholms ägare.

¹⁵ Feilberg 1866-69 s. 268 och 285. De misslyckade sänkningarna ledde till att sjön växte igen med vass.

¹⁶ Åkerman 1964 [1926-28], s. 76.



Figur 10. Detalj av Skånska rekognoceringskartan, 1812 - 1820.



Figur 11. Näsbyholms fideikommiss 1865. Lantmäteriet, akt 12-GÄR-14.

Den stora sjösänkningen genomfördes i etapper 1866-69 och enligt Åkerman gjordes den sista etappen i början av 1870-talet. På grund av det dansk-tyska kriget knöt Danmark istället handelskontakter med England och tog många idéer därifrån, bland annat idéer om sjösänkningar. Eftersom Carl Fredrik von Blixen-Finecke (Ägarlängd s. 22-23) även var dansk medborgare tog han med sig idéerna till Näsbyholm.¹⁷ Förvaltaren P. Feilberg som ledde sänkningen har lämnat en utförlig beskrivning över arbetet.¹⁸ Den stora tömningen gick över Konradstorp, Svenstorp och Römölla (figur 17). Ytan var ofarbar i flera år. Sjösänkningen gjorde att den produktiva markytan ökades med 1100 tunnland. Enligt Åkerman var det 700 av dessa som låg direkt under godset. Den nya ytan användes till foder- och betesmarker, lertäkter för tegelbruket och pilplantering.¹⁹ Bland annat planterades bandpil som sedan fälldes och lades som underbyggnad för grusvägarna.²⁰ Ekonomin förbättrades så mycket att Fredrik von Blixen-Finecke, som då hade tagit över, kunde dela ut gratis hö till bönderna från den tidigare sjöbottnen.²¹ Vid tiden för Åkermans berättelse, på 1920-talet, auktionerades man fortfarande ut gräs från den här marken.²²

¹⁷ Eric Mårtensson 2007-05-10.

¹⁸ Feilberg 1866-69.

¹⁹ *Näsbyholms gods*. Informationsblad från godset. Uppgifter om pilplantering finns också i Näsbyholms godsarkiv B1:1: Räkenskaper rörande arbetet vid Näsbyholms Sjö 1872-1873.

²⁰ Åkerman 1964 [1926-28] s. 76 ff På en av vägarna lades spår för att köra höet med tippvagnar. På kartor kan man se en järnbana som går in i ladan.

²¹ Åkerman 1964 [1926-28], s. 77. Svensson 1964, s. 38.

²² Åkerman 1964 [1926-28], s. 77 Han skriver gräs- inte hö. Gräs står det också i auktionsprotokollen. Näsbyholms godsarkiv A3:1.

Under denna tid förbättrades också boskapsskötseln och vägarna. Gruset på vägarna byttes ut mot skärvad sten.²³

På 1950-talet genomfördes flera avstyckningar av mark som såldes till bönder för jordbruksändamål.²⁴ Den kvarvarande marken är idag på 2175 hektar av vilka ungefär 1130 hektar brukas som åker.²⁵

Markerna kring Näsbyholm är mycket viltrika och många generationer av släkten har varit jaktintresserade. Man kom också till Näsbyholm från andra gods för att jaga, till exempel har Karl XV och hans bror Oscar (senare Oskar II)²⁶, och Gustav V varit där.²⁷ Det första fasaneriet anlades av Carl Fredrik år 1850 på Rävholmarna/Morfars Minne och var troligen det första i Sverige. Det sköttes av fasanjägare Wittje men förföll när Carl Fredrik var utomlands.²⁸ Rester av de gamla redena finns i form av små öar med vallgravar. Fredrik var också jaktintresserad och importerade fasaner och tyska harar.²⁹ Idag ligger fasaneriet nedanför huset (figur 5) och vegetationen där är anpassad för fasanerna och består av bl.a. vresrosor och gran. På Näsbyholm har man tidigare haft tegelbruk och fortfarande idag bedrivs skogsbruk. Jordbruksverksamheten, som den bedrivs idag, styrs numera från Näsby Gård.

Nyligen har man återskapat en del av sjön, vilken kommer att vara till nytta för bland annat fågellivet nu och i framtiden. En invigning av sjön skedde den 10 maj 2004. Det kan också nämnas att det finns ett storkbo norr om parken.

Alléer

Allén på Rålamb's akvarell (figur 8) från 1780-talet går ända fram till ekonomibyggnaden. År 1689 (figur 24) finns det bara en allé på den fasta marken och den slutar då vid vindbryggan. År 1873 finns i söder en infartsallé bland annat med planterade kastanje. Över vallen, norr om huset, går en allé som bland annat består av gamla lönnar och kastanje. Planen från 1873 (figur 29-31) beskrivs närmare i kapitlet om parken. Åtminstone från andra hälften av 1800-talet fanns alléer längs vägarna mot Gärdslövs kyrka, mellan Näsbyholm och Näsby Gård samt en allé österut från Näsbyholm.

I *Alléhandboken*³⁰ finns skånska alléer, markerade på olika gamla kartor inritade på en gemensam. Den äldsta redovisade kartan där alléerna på Näsbyholms ägor finns med är Generalstabskartan från 1860-69. Nästa karta är häradskartan från 1910-1915.

²³ Åkerman 1964 [1926-28], s. 77.

²⁴ Lantmäteriet, Malmö, akt 12-GÅR-32 (och framåt).

²⁵ Näsbyholms gods. Informationsblad från godset.

²⁶ 1865 samlades många berömda män för att jaga på Näsbyholm. Åkerman beskriver händelsen på sidorna 71-74.

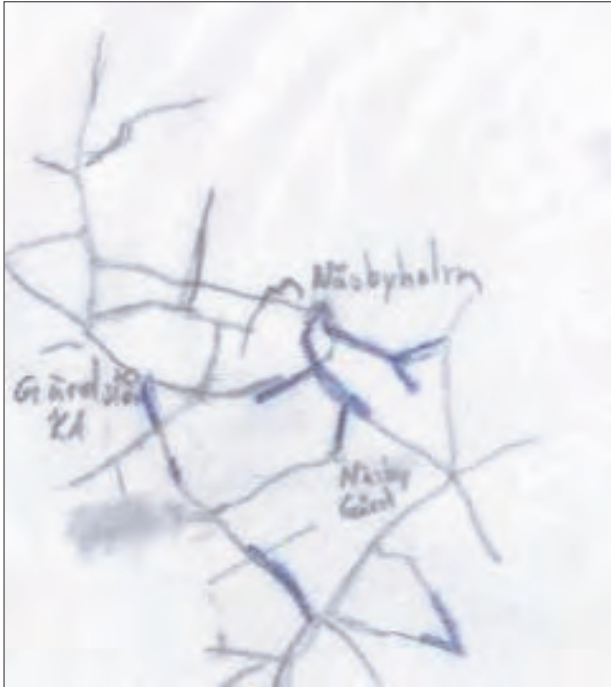
²⁷ Fontander 2004, s. 104.

²⁸ Åkerman 1964 [1926-28], s. 74.

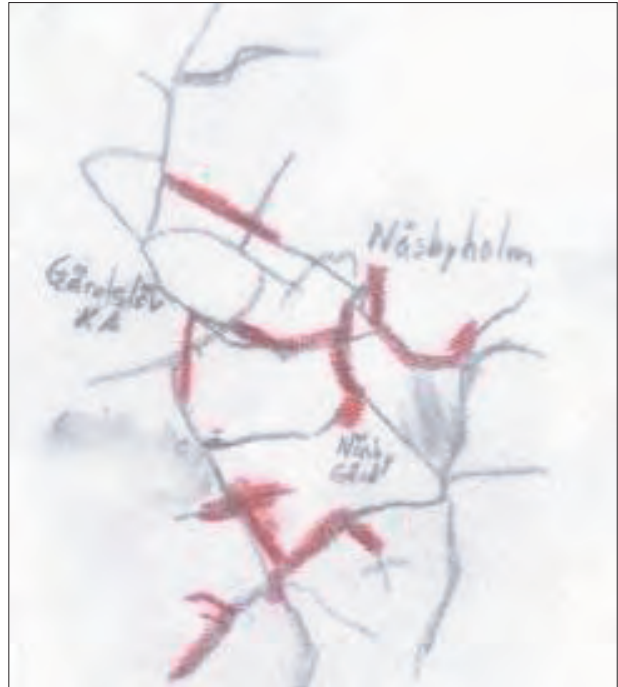
²⁹ Åkerman 1964 [1926-28], s. 80.

³⁰ Olsson och Jakobsson 2005, s. 89 Näsbyholm finns på sidan 108.

I figur 12 och 13 redovisar vi de utritade alléerna, men vi har, eftersom de är svåra att utläsa, separerat dem med hjälp av skisspapper och färgpennor. Kartan är liten och inga ortnamn är utsatta utan bara vägar.



Figur 12. Alléer på Generalstabskarta 1860-1869. Skiss efter Olsson och Jakobsson 2005, s. 108. Här ser man bland annat den östra allén och allén mot Näsby gård.



Figur 13. Alléer på Häradskarta 1910-1915. Skiss efter Olsson och Jakobsson 2005, s. 108. Här har den norra allén tillkommit och mot kyrkan har gjorts längre.



Figur 14. Häradskarta. Ur Asp 1891.

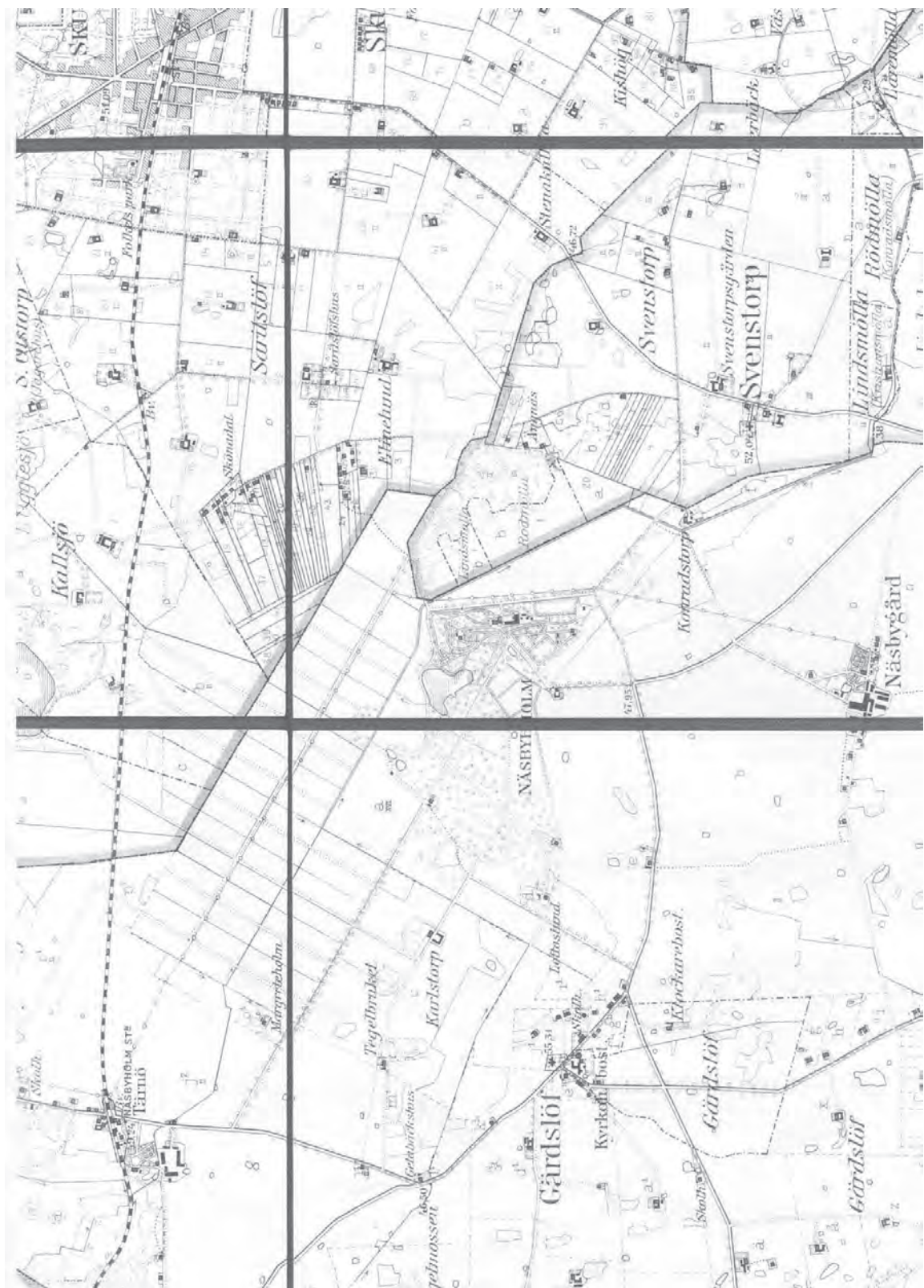
Platserna har vi identifierat genom jämförelser med vägarna på en äldre häradskarta som också har alléer inritade. Kartan är troligtvis från slutet av 1800-talet eftersom den fanns med i Paul Asps bok *Vemmenhögs härad* som trycktes 1891. Ekonomiska kartan från 1914 (figur 17) har också varit till hjälp vid identifieringen av alléerna då de även finns med här.

Allén i väster som löper från gamla stationen ner mot Gärdslövs kyrka, och som finns med på ekonomiska kartan, finns kvar idag och består av stora hamlade ihåliga träd (figur 16). Från kyrkan och söderut fanns en allé redan på 1860-talet. Allén österut från kyrkan mot godset börjar tidigare på den sena häradskartan än på Generalstabskartan och den äldre häradskartan. På denna plats står fortfarande några gamla sykomorlönnar kvar (figur 15).

Den andra allén i väster, längs den nuvarande infartsvägen, finns med på häradskartan från 1910-1915 och består idag av ganska unga lindar. Allén mot Näsby Gård finns med på alla kartor och är idag nyplanterad.



*Figur 15. De gamla sykomorlönnarna på vägen mellan stationen och kyrkan. Foto: Klara Sunnerdahl
Figur 16. De gamla hamlade träden i allén mellan gamla stationen och kyrkan. Foto: Klara Sunnerdahl*



Figur 17. Ekonomiska kartan 1914, kopia. Näsbyholm.

Ägarlängd

1200-talets slut	Johann Nicklesen
Början av 1300-talet	Jens Nielsen (Galen)
1320	Anders Jensen (Galen) ³¹
1350-talet	Tuve Andersen (Galen)
1409	Jakob Gertsen Ulfstand ³²
1410	Lunds domkyrka ³³
1536	Indraget genom reformationen ³⁴
1574	Sten Bille och Kirsten Lindenov
1586	Elisabeth Stensdatter Bille och Sivert Lavesen Beck
1623	Elisabeth Beck och Tage Andersen Tott, Margrete Beck och Arild Svab
1641	Arild Svab ensam ägare
1661	Överlämnad till svensken Seeved Baad ³⁵ Sedan åter till släkten Beck
Fram till	Jörgen Beck
1744	Christian Henrik von Finecke och Christina von Soltow
1756	Margareta von Finecke och Conrad Christoffer von Blixen

³¹ Enligt Brunius (1850, s. 427) hette han Andreas Jonasson och ägde Näsbyholm 1336-1347. Även i andra fall varierar namnen något mellan olika källor.

³² Ljunggren 1853, s. 18, kallar honom Jakob Geertsen Grubbe.

³³ Näsbyholm tillhörde ärkebiskopsstolen. En av ärkebiskoparna var Birger Gunnensen som sägs ha uppfört huvudbyggnaden i slutet av 1400-talet enligt Kjellberg (*Slott och herresäten i Sverige*) som hänvisar till Hintzkes uppgifter från 1676. Enligt Ljunggren tillsatte ärkebiskoparna förvaltare på Näsbyholm under 1400- och 1500-talen. Han nämner Tettlaff Daa 1467, Märten Jude 1472 och Jörgen Jensen 1533.

³⁴ Olika personer som fick godset förlänat till sig under denna tid var Jep Falk 1536, Jep Thordson (Sparre) 1537 Michel Hals 1542, och Hans Skouggård 1555. Michel Hals änka innehade länet 1563 och hon var av släkten Bille. (Ljunggren 1853, s. 18).

³⁵ Thersner 1951 [1822]. Ljunggren stavar hans namn Bååth och talar om att han aldrig blev ägare på riktigt utan att godset fortsatte att ägas av släkten Beck. Övriga uppgifter i ägarlängden är hämtade från informationsbladet *Näsbyholms gods* och Arnold 1992.

1784	Conrad Christian (även kallad Christian Conrad) von Blixen
1819	Carl Philip von Blixen-Finecke och Sofia von Essen
1829	Conrad von Blixen-Finecke och Charlotta Gyllenkrok
1829 ³⁶	Carl Fredrik von Blixen-Finecke och Sofia Ancarcrona omgift 1854 med Augusta av Hessen Cassel
1872 ³⁷	Fredrik von Blixen-Finecke och Clara Krag-Juel-Vind-Friis
1919	Carl von Blixen-Finecke och Ebba Rosenblad omgift 1906 med Olga Wrangel von Bremer
1940	Carl Fredrik von Blixen-Finecke och Lis Manon Transö
1950	Dick von Blixen-Finecke och Catharina Staël von Holstein

³⁶ Conrad von Blixen-Finecke dog bara ett halvår efter fadern. (Asp 1891, *Vemmenhögs härad* s. 108).

³⁷ Carl Fredrik dog inte förrän i januari 1873.

Byggnader

Fram till mitten av 1800-talet utgjordes bostadshuset på Näsbyholm av ett stenhus från medeltiden. Byggnaden skall ha varit trelängad med renässansgavlar och ett trapporn på mittlängan.



Figur 18. Byggnaderna. Detalj av Geometrisk Charta öfver Näsby beleget uti Gerdslöf. Lantmäterikarta 1689 (Lantmäteriet, Malmö). Se även figur 24

Enligt Dick von Blixen-Finecke har man funnit rester av tornet i hörnet mellan mittendelen och den ena flygeln och även enligt Wåhlin (1931)³⁸ var det där tornet låg. På lantmäterikartan från 1689 (figur 18) ser tornet ut att ligga mitt på byggnaden. Antingen är bilden symboliskt redovisad och visar inte exakt hur det verkligen såg ut eller också har det funnits olika torn vid olika tider. De fasta flyglarna var av korsvirke och var yngre än mittbyggnaden. På kartan från 1689 ser flyglarna långa och smala ut och den öppna sidan är tillstängd av ett staket. Omring år 1749 genomgick slottet en större ombyggnad där gavlarna och tornet försvann.

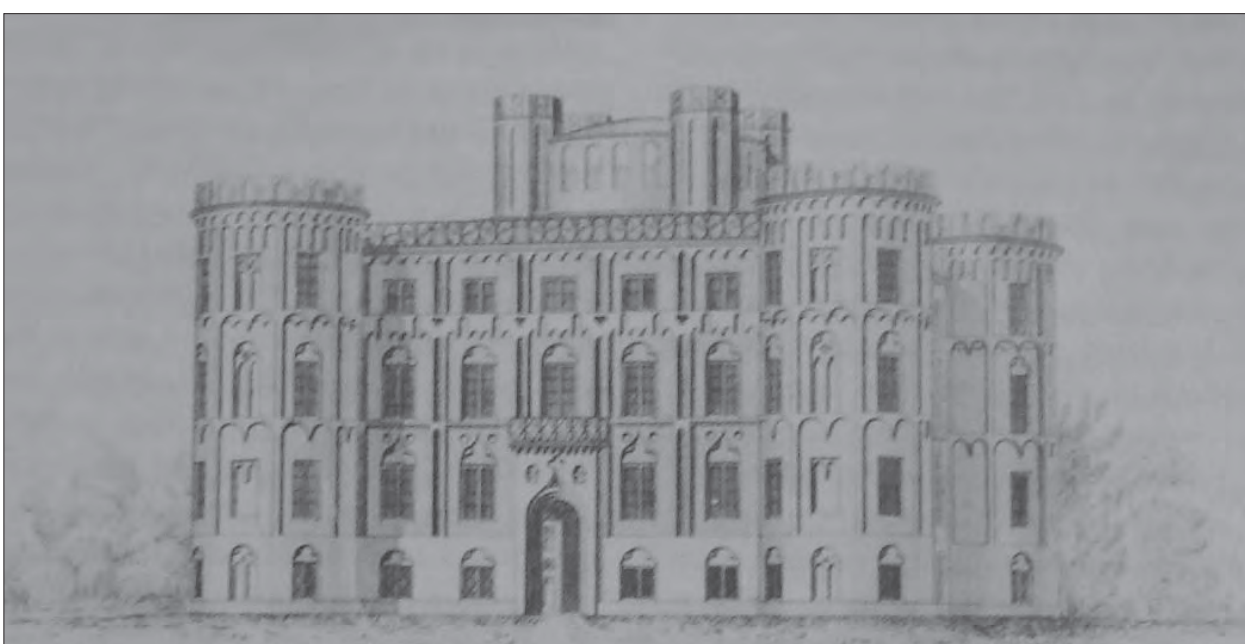
Framför de fasta flyglarna byggdes vid 1800-talets slut två små envåningspaviljonger.³⁹ Den västra flygeln är enligt Thersner byggd år 1820. Detta säger dock inte att det inte kan ha funnits en tidigare flygel på samma plats. Det har varit svårt att få full klarhet i detta.

³⁸ Wåhlin 1931 s. 126.

³⁹ Schwerin 1932, s. 26. Enligt Brunius (1850, s. 428) var huvudbyggnaden och en av flyglarna från medeltiden.

Vissa tycks kalla paviljongerna för flyglar. Förvirringen ökas ytterligare av att det tidigare verkar ha funnits både flyglar och paviljonger byggda under olika tider på 15-, 16- och 1700-talen.⁴⁰

Efter den första sjösänkningen i slutet av 1700-talet byggde Conrad Christian von Blixen-Finecke nya ekonomibyggnader 1793-1795⁴¹, bland annat byggdes ett ridhus. Den gamla ekonomibyggnaden väster om slottet är kringbyggd på kartan från 1689 och ser ut att ligga nära huset. På Rålams akvarell (figur 8) ser man att den ligger nedanför slätten vilket man kanske hade svårt att kunna visa på kartan. Det finns fortfarande kvar en länga av denna ekonomibyggnad på en lantmäterikarta från 1864 (figur 27). Även på kartan från 1873 (figur 29) finns längan med och kallas då bryggerihus. Idag syns bara rester av stengrunden.



Figur 19. Brunius planerade Näsbyholms slott. Ur Grandien 1974, s. 320. Det var meningen att man skulle kunna köra upp på taket med häst och vagn.

I sin ungdom hade Carl Fredrik von Blixen-Finecke planer på att bygga en ny huvudbyggnad och anlätade 1841 arkitekten Carl Georg Brunius (1792-1869) som hade idéer om en storslagen anläggning.⁴² Detta blev aldrig av, Carl Fredrik som hade flera egendomar och var mycket utomlands, tappade kanske intresset. Man lät i stället smycka slottet med kreneleringar för att det skulle ge en större känsla av medeltid. Figur 20 visar hur slottet såg ut när Ljunggren besökte det 1853.

⁴⁰ Kjellberg, Sven 1966, s. 216.

⁴¹ Thersner 1951 [1822].

⁴² Grandien 1974, s. 317-323.



Figur 20. Oljemålning 1850-tal. Okänd konstnär, Näsbyholm. Målningen liknar Richardts litografi från 1853. Se även figur 26.

Kreneleringarna försvårade vattenavrinningen och gjorde att byggnaden blev svårskött. Fukt tog sig in och det började ruttna i huset. Åkerman (1926-28) berättar att murarna från det gamla slottet användes som fyllning i sjön. Han anser att slottet hade börjat förfalla på grund av att förvaltarna inte underhöll det. Bland annat lät han bli att hålla rören och rännorna öppna. Dessutom hade taket enkelt kunnat repareras för att hålla bättre.⁴³ Förvaltarna fick ofta sköta om godset när ägarna inte var där. Carl Fredrik som ägde godset på den tiden var minister och hade dessutom egendomar i Pommern och i Danmark och var därför sällan på Näsbyholm. Den sista tiden var han dessutom ofta sjuk och vistades i Baden (nuvarande Tyskland). När förvaltaren klagade på att slottet var svårt och dyrt att underhålla lät Carl Fredrik riva slottet och endast den västra, senast tillbyggda envåninga flygeln (eller paviljongen), sparades⁴⁴. Att man tänkte bygga ett nytt hus på samma plats framgår av Henry August Flindts plan (se bilaga 1-4) där en plats för en tänkt ny huvudbyggnad finns inritad. Vem man hade tänkt anlita för att rita huset finns det ingen uppgift om. Denna byggnad blev inte heller uppförd. Man tänkte riva flygeln och det närmaste stallet men flygeln kom att stå kvar.

Sonen Fredrik lade sina resurser på att förbättra jordbruket och ekonomibyggnaderna i stället för slottet. Han byggde till exempel ihop ekonomibyggnaderna från 1790-talet och gjorde dem högre. Det fanns tidigare ett fyra våningar högt magasin med ekbjälkar som tagits från familjens gods i Pommern. Detta stod fortfarande kvar år 1873. På kartorna från 1860-talet syns en lång byggnad som sticker ut framför slottets östra flygel (figur 27). Flygeln benämns 1873 (figur 30) som "nuvarande stall" och är på Flindts plan (figur 32) planerad att rivas. På Richardts avbildning (figur 26), finns flygeln inte heller med, den är

⁴³ Åkerman, 1964 [1926-28] s. 66.

⁴⁴ Dick von Blixen-Finecke 2007-04-13.

kanske byggd efter 1855, men skulle i så fall vara ganska nybyggd när man planerade att riva den. Om flygeln var äldre kanske den låg som fristående på en lägre nivå nedanför slänten men den ser ut att ligga ihop med slottet och 1800-talets uppmätningar var noggranna. På kartan från 1863 (figur 21) ser man att byggnaden är tredelad och verkar ligga i olika nivåer på terrasserna. Kanske har den på något sätt hamnat i fel vinkel eller bakom träden så att den inte syns eller helt enkelt valts bort av konstnären.



Figur 21. Detalj av Karta öfver Näsbyholmssjön, 1863-64, i privat ägo, Näsbyholm.

Till bostad byggde Fredrik 1874 ut förvaltarbostaden (västra delen byggdes 1865-66) och flyttade år 1875 dit från Dallund med sin familj. Så såg det ut fram till 1955 då denna bostad brann ned. Efter branden uppfördes en ny huvudbyggnad i anslutning till den kvarvarande flygeln som fanns kvar efter rivningen av den gamla borgen. År 1994 byggdes även en ny flygel på den östra flygelns gamla plats. Denna nya flygel sitter inte ihop med resten av huset.



Figur 22. Förvaltarbostaden på Näsbyholm, ca 1905. Vykort, Karl Ekberg, Malmö.



Figur 23. Den tillbyggda flygeln. Foto: Linda Åkerlund 2007.

Parker och trädgårdar

På 1600- talet lär släkten Beck ha förskönat parken.⁴⁵ På kartan från 1689 (figur 24) syns träd norr och väster om huset. Linjen som verkar omgärda dessa är kanske en mur. Denna lilla inhägnade yta man hade närmast godset kan ha använts till något som man tyckte var viktigt och ville skydda. Det kan i så fall ha varit en trädgård.

Det ser också ut som om träden står i slänten då allting nedanför denna, fortfarande på Rålamb's akvarell (figur 8) ser ut att ligga under vatten. På samma akvarell av Rålamb syns också något som kan vara anlagt. Det är en tydlig terrassering söder om slottet och i mitten av terrasserna syns en avskärning som kan vara en gång. Det ser ut att finnas träd runt slottet och nu även runt ekonomibyggnaden.

Enligt Thersner (1822) gjorde Conrad Cristian von Blixen-Finecke större planteringar som ökade Näsbyholms fördelar, men i detta sammanhang nämns inte ordet park. Det kan vara ren produktionsskog som avses.



Figur 24. Detalj av Geometrisk Charta öfver Näsby beleget uti Gerdslöf. Lantmäterikarta 1689. (Lantmäteriet, Malmö)

⁴⁵ Dick von Blixen-Finecke, 2007-04-13.

Thersner berättar även att ägaren på den tid han besökte godset (d.v.s. Carl Philip von Blixen-Finecke) hade låtit göra flera anläggningar i trädgården och parkerna. Anläggningarna var på sammanlagt 18 tunnland⁴⁶ men var dessa anläggningar låg berättar Thersner inte. Med tanke på att detta skrevs år 1822 och Carl Philip bara hade ägt godset sedan 1819 borde trädgården ha varit ganska nyanlagd, men Thersner ansåg ändå att den hade "bidragit till stället försköning". Ljunggren skriver 1853 att parker och trädgård upptar 80 tunnland vilket om siffrorna stämmer innebär att någon mer ägare än Carl Philip, tidigare eller senare, hade anlagt stora parker.



Figur 25. Näsbyholm 1822, Akrell, kopparstick. Ur Thersner 1822.

På Akrells kopparstick från 1822 (figur 25) finns åtskilliga träd som ser ut att vara äldre än tre år, men han kan å andra sidan ha ritat dem större för att försköna bilden. Enligt Ljunggren anlade både Conrad Christian och Carl Philip trädgårdar och större planteringar. Det finns inga uppgifter om Carl Fredrik i sin ungdom, i samband med husplanerna, hade storslagna planer även för trädgården. Det enda som nämns är att man från en löngång i den planerade byggnaden skulle kunna ta sig ut genom en kulle i trädgården.⁴⁷

⁴⁶ Thersner 1951 [1822].

⁴⁷ Grandien 1974, s. 318.



Figur 26. Litografi. Richardt. Ur Ljunggren, 1853.

Ljunggren (1853) skriver att man på väg upp till byggnaden går uppför flera blomstersmyckade terrasser. På Richardts avbildning i samma bok (figur 26) ser trappan ned för terrasserna ut att vara lagd i västra kanten, medan det på Akrells stick (figur 25), ser ut att vara en trappa på mitten, rakt ned från husets utgång. Ljunggren skriver också att "den från sjön vunna marken är upptagen av en plantering och bakom gården sträcker sig mot sjön en vacker park".⁴⁸ I en uträkningsbeskrivning från 1855 nämns också "parken".⁴⁹ På en karta över Näsbyholmssjön från 1864 ser man en landskapspark med slingrande gångar och utspridd vegetation (figur 27).⁵⁰ Om det är samma park som nämns av Ljunggren är den anlagd före 1853.

⁴⁸ Ljunggren 1853, s. 17.

⁴⁹ Landsarkivet, Lund: Näsbyholms Godsarkiv G1:1 1737-1934 Uträkningsbeskrivning över en del ägor till Näsbyholms säteri.

⁵⁰ Lantmäteriet akt 12-GÄR-13 Karta över Näsbyholmssjön 1864.



Figur 27. Detalj av karta över Näsbyholmssjön, 1864 (Lantmäteriet, Malmö 12-GÄR-13).

Före den stora sjösänkningen 1866-69 var det sankmark på båda sidor om infartsvägen och på de ställen som senare blev trädgård. Åkerman beskriver det som ett moras.⁵¹ På kartan från 1864 (figur 28) ser man väster om vägen en öppen yta med två rundlar. Det skulle kunna vara någon form av planteringar, men eftersom det var sankmark runt om kan det också vara holmar med fast mark eller vändplatser för hästarna.

⁵¹ Åkerman 1964 [1926-28], s. 67 nämner också om en kvinna som hade sett ett spökekipage med fyrspann köra fast där.

Även på Richardts bild syns rundlar med låg vegetation och det kan vara de som syns på kartan (figur 28), men det går inte att se om de är anlagda eller formationer i sankmarken. Om rundlarna betecknar planteringar kan det i stället vara buskaget där herrarna står (figur 26).



*Figur 28. Detalj av Karta över Näsbyholmssjön, 1864.
(Lantmäteriet, Malmö 12 GÄR-13).*

Henrik (Henry) August Flindt 1822-1901

Henrik August Flindt ritade på 1870-talet ett förslag till en park på Näsbyholm.⁵² Flindt var en mycket berömd dansk landskapsarkitekt som även var anlitad i Sverige; till exempel arbetade han med Ronneby brunnsplan.

Bland hans ritningar⁵³ finns en karta från 1873 med en inventering över vegetation och byggnader. Denna karta är den mest utförliga bild som har gått att hitta över hur det har sett ut på Näsbyholm. På alla trädgångar står inskrivet vilka trädslag som ingår och om de är nya eller gamla. Dessutom står det på alla byggnader, som stod kvar vid den tiden, vad de användes till (bilaga 1). Här ser man att parken är omgiven av täta bestånd av alm och ask. Kanske är de planterade som vindskydd. Längre åt väster finns även klibbal. Det finns också en del hassel som undervegetation. På östra sidan finns en del ädelgran och även balsamgran i ett litet bestånd. Längre ner i söder står en flera rödgranar. Inne i den öppnare parken (bilaga 2) finns små buskage med enstaka almar och lindar. Här finns även blodbok, kastanjer, robinior och valnöt. På vällen i norr går en allé av bland annat gamla lönnar och kastanjer. En väg som löper mot parkens nordöstra hörn avslutas i form av en rundel vilken omges av lindar. Vägen och rundeln finns även markerade på en lantmäterikarta från 1864 (figur 27). I slätten nordost om det rivna slottet finns det ett buskage med "jasminer" (schersminer) och hassel.

På terrasserna söder om slottet finns planterade ytor med gångar runt, av planen framgår det dock inte vad som växte där. Planteringarna på den översta terrassen har blivit något ändrade sedan 1863 (figur 27). Nedanför finns en gammal rödgran och fyra hängaskar. Det lär ha funnits hängaskar här redan 1829 eftersom Conrad von Blixen-Finecke, som begick självmord, begravdes intill ett par sådana på Näsbyholm innan han fick flytta till kyrkogården.⁵⁴

Längs infartsvägen går en allé av gamla hästkastanjer. Det kan vara samma allé som delvis finns kvar idag. (Mer om vilka spår som finns kvar från den här tiden finns i avsnittet "Inventering av träd i park och trädgård på Näsbyholm".) Väster om denna allé finns olika lövträd, buskar och en markerad valnöt. Väster om vägen nere vid stallet finns en rad med popplar (bilaga 3).

Flindt har använt ovan nämnda plan som underlag för sitt eget förslag (bilaga 4). I den nya planen har han angivit befintliga gångar och planteringar med streckade linjer medan hans eget förslag är utfört med tunnare heldragna linjer. Han har färglagt det nya och det han har tänkt behålla av det befintliga. Byggnader som är tänkta att tas bort är dock heldragna men inte färglagda. Han var inte konsekvent i sin linjeritning i olika projekt utan ritade ibland sina egna förslag streckade i stället.⁵⁵

⁵² Stephensen 2001, s. 207.

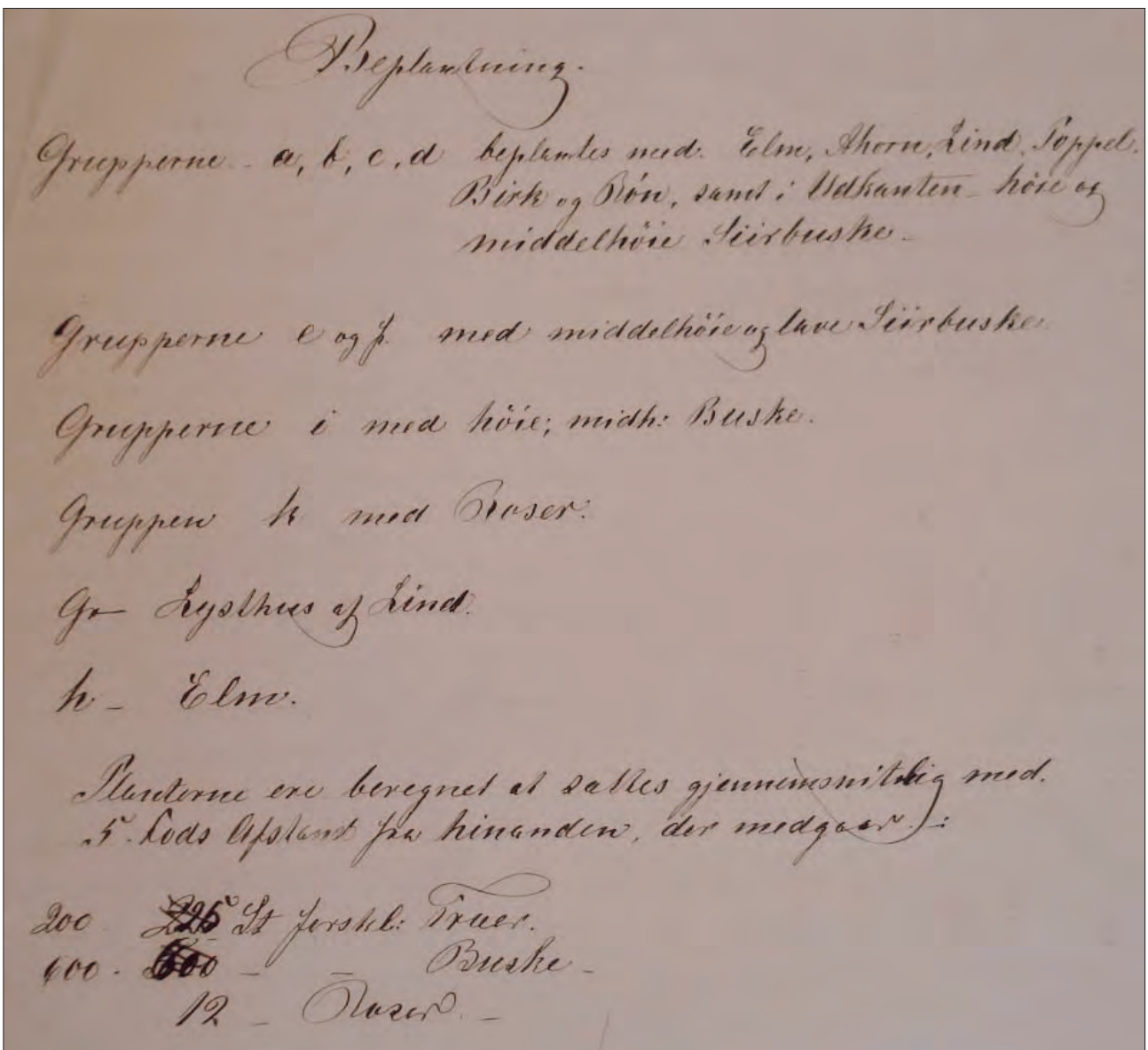
⁵³ Danmarks Kunstabibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm H. 169.

⁵⁴ Dick von Blixen-Finecke 2007-04-16.

⁵⁵ Jakobsson 2007-05-15.

Man kan se att Flindt ville öppna upp siktlinjer i de omgivande planteringarna och förstärka siktlinjer genom att föreslå nya träd längs dem. Det är de mörkgröna prickarna som ser ut att vara föreslagna träd eftersom de inte finns med på uppmätningen från 1873 (figur 29-31). En bredare öppning norrut fanns tidigare. Flindt har placerat vegetationen längs gångarna och har även ändrat några gångar.

Planteringarna på terrasserna har Flindt gjort om till mer symmetriska planteringar. På flera ställen, till exempel längre ner, har han ritat nya linjer ovanpå de gamla. Det finns inga bokstäver eller någon förteckning över växter till denna plan. Däremot finns andra dokument med bokstäver (figur 31) som ser ut att hänvisa till en plan som numera har försvunnit.



Figur 33. Beplantning. Danmarks Kunstabibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm.
 (siirbuske = prydnadsbuske)

Det finns även en lista över levererade växter och en lista med rosor.

(Se "Växtlistor ur Flindts arkiv".)

Man kan inte se var växterna var tänkta att planteras. Ofta ritade Flindt inte in växterna på planerna utan bestämde sig på plats.⁵⁶ Det finns flera äldre växter av okänd ålder i parken som kan vara från Flindts tid, men ingen av dem är arter som nämns i växtlistorna.

Roslistan har dessutom ingen rubrik och man kan inte veta om rosorna verkligen levererades eller inte. De flesta av breven till Flindt från Näsbyholm behandlar fruktträdgården (se "Köks- och fruktträdgård", nedan), men i ett brev daterat den 7 februari år 1874 nämns även en park- och blomsterträdgård. I samma brev nämns att man bara hade kunnat börja med det nödvändigaste i anläggningen på grund av dåligt väder. Någoting som verkar ha blivit anlagt är fruktträdgården som beskrivs i kapitlet "Köks- och fruktträdgård".

Växtlistor ur Flindts arkiv i Köpenhamn

Nedan följer några listor av träd som levererats till Näsbyholm den 26 oktober 1874. Den nämnda listan över rosor medföljer också. Listorna fann vi på Danmarks Kunstbibliotek i Köpenhamn, Danmark, under Henry August Flindts arkiv i den svenska delen, Näsbyholm H 169.

Trädlistan var i sitt original skriven på danska och vi har efter bästa förmåga samt med hjälp av Kjell Lundquist gjort en transkription det vill säga översatt denna ifrån originalskrivstil till en läsbar stil, vissa namn har vi översatt till svenska för att öka tydligheten men fortfarande står många namn på danska. Äldre sorter och sortnamn på äpple- och päronträd var ofta franska, engelska och tyska vid tidpunkten runt sekelskiftet 1800-1900. En del sortnamn finns kvar idag, andra inte. Mycket av transkriberingen är fortfarande osäker.

Efter en del växtnamn/sortnamn har vi ytterligare förtydligat eventuella frågetecken genom att inom parentes skriva det vetenskapliga namnet, en tolkning av sort eller förklaringar. Rubrikerna i växtlistorna är tagna ur originaltexten om inte annat anges.

Listorna har i arbetet med Näsbyholms trädgård och park ökat vår förståelse för dåtida växtval samt gett oss en tydlig bild av vad som i fruktproduktion ansågs viktigt för tiden, exempelvis att man hade speciella träd för dessertfrukt och syltning samt ett stort urval av spaljerade fruktträd. Roslistan som medföljer är omfattande och är också ett dokument över de rossorter som användes vid tiden. Den visar även på hur stort intresset för rosor var vid Näsbyholm och hos Henry August Flindt.

⁵⁶ Stephensen 2001, s. 213.

***Lista över levererade träd till Näsbyholm i
Skåne den 26 oktober 1874***

(Liste over Traer leverte til Nasbyholm i Skaane den 26 Octbr 1874. 48 stk. halvstammede Abletraer)

48 stycken - stammiga äppelträd.

- + 6 Gravensteen
- + 3 Nonnetity
- + 2 Stor Casseler Reinette
- + 3 Passe pomme blanc
- + 3 Ribston Pippin
- + 2 Rosenhager (dansk)
- + 2 Slesvigsk Jordbarable
 - 1 Virginsk rosenapel
 - 1 Vit vinter callville – (Calville blanche D’hiver)
 - 1 Röd astrakan
- + 2 Vit astrakan
- + 3 Keiser Alexander
- + 2 Röd hort calville – (Calville rouge)
- + 3 Vinter guld parmain
 - 2 Løgable
- + 2 Gult augustäpple
- + 2 Reinette fra Canada – (Canada reinette)
 - 2 Pigeon rouge
- + 2 Hawthornden
 - 2 Orleans reinette

68 stycken 3-grenade äppelträd till espalien (spaljeén)

- 2 Rhode Island Greening
- 3 Graatheus äpple, rött (Hagetornapfel?)
- 2 Graatheus äpple från Arreskov (Arreskogäpple?)
- 2 Rosenhagen (Rosenhäger)
- 2 Reinette från Canada (Canadareinette)
- 2 Vinter guld pearmain (Pearmain Dorée)
- 2 Spaaborable
- 3 Adams’s pearmain
- 2 Dutch mignonne
- 2 Orleans reinette
- 2 Ananas reinette
- 2 Elsasser röd Reinette
- 2 Calville Boisbunel [?](Vit vinterkalvill?)
- 2 Pigeon rouge
- 2 Irish peach

2 St. Germain
2 Blenheim pippin
2 Hawthornden
3 Passe pomme blanc
4 Grave fransk reinette (fransk gråreinette)
2 Hindbarable [hallonäpple]
3 Schwagenbach Pearmain
3 Verginsk Rosenable [överstruken]
2 Nonnetity (melonäpple)
3 Keddlestone Pippin Herring's pippin?)
3 Syke house Renset [???)
3 Cellini
2 Hoary morning
2 Drago astor [?]
2 Pigeon blanc
2 Rödt jomfruable (jungfruäpple)

36 stycken formade 3-grenade palmette päron espaljetree (spaljéträd)

2 Seigneur d'Esperen
2 Poire de deux soens
2 Van mons Leon Leclerc
3 Doienné de juillet
2 Souvenir de congrés
3 Cop'1 Heat
2 Bergamotte doree
2 Beurré Spaë
3 Emile d'Hyet
2 Beurré d'Amardis
3 Beurré hardy
2 Triomphe de Jodoigne
2 Williams duchesse (d'angandland)
2 Soldat labareur
2 Grev moltke
2 Conseiller de la cour

26 stycken halvstammiga päronträd

26 Stk Halvstammede Paretreaer

+ 2 Gråpäron
+ 1 Grev moltke
+ 3 Vit bergamotte
+ 1 Seigneur ...esperen
+ 2 Williams bonchretien

- + 1 Bonne louise d'Avranches
 - 1 Keiserinelle
 - 1 Passe Calmar musgreve
- + 2 No 157 [troligen nr i växtlista, katalog; möjligen hänvisningsplan]
- + 2 Windsor pear
- + 1 Beurré kiel
 - 2 Liegels vinterpäron [obs:denna textrad var överstruken]
- + 2 Eyewood
- + 2 Comte de Lamy
- + 2 Mamelle [mademoiselle?] bouche
 - 1 Nelis d'hiver
 - 2 No 62. [jfr ovan]

25 stycken halvstammiga körsbär, desertfrukter

- 4 Tidlig röd Mai
- 2 Dobbelte glaskirsche
- 5 Stor sort (Knorpel)Brask
- 2 Bigareau ohio beauty
- 1 Bigareau Dowhston
- 1 Spitzen sorte hjerte (Spitzen herzenkirsche)
- 2 Bigareau napoleon
- 4 Vitspansk bruske (buske)
- 2 Reine hortense
- 1 Bigareau Elton
- 1 Sort (svart) spansk bruske (buske)

34 stycken sura körsbär till syltning

- 16 Ostheimer
- 6 Liegels tidlige Weichzel
- 6 Skyggemorelle (Skuggmorell)
- 6 Van der nat

Rubrik saknas

- 3 stycken äkta kastanjer (*Castanea sativa*)
- 3 stycken sorte morbar (svart mullbär-*Morus nigra*)
- 3 stycken forskjellige (olika) [text saknas]
- 25 stycken remonterande rosor, rotäkta af friland

- 1 *Thuja asplenifolia*
- 1 *Thuja ericoides*
- 1 *Thuja gigantea*
- 1 *Thuja Wascana* [?]

- 1 *Thuja occidentalis*
- 1 *Thuja occidentalis* 'Fastigiata'
- 1 *Thujopsis borealis* (synonym till *Chamaecyparis nootkatensis*)

1 *Wellingtonia gigantea*

- 1 *Juniperus communis*
- 1 *Juniperus sabina tamariscifolia*
- 1 *Juniperus virginiana*
- 1 *Juniperus (chinensis) postrata*

1 *Cupressus lawsonia*

- 1 *Taxus baccata*
- 1 *Taxus erecta*
- 1 *Taxus hibernica* (*Taxus baccata* 'Fastigiata')

- 1 *Abies cephalonica*
- 1 *Abies nordmanniana*

- 1 *Pinus cembra*
- 1 " *Laricia*

- 6 *Mahonia aquifolia*
- 1 *Buxus arborescens*
- 1 *Mexpetus pyracantha*
- 2 *Aristolochia siphon* (synonym till *A. macrophylla*)
- 2 *Clematis viticella*
- 2 *Ampelopsis hederacea* (vinranka alt. jungfruv)
- 3 *Caprifolium* i sorter
- 3 *Hedera* i sorter (murgröna)

[otydlig text **den 26 oktober 1874**]

[Signatur]

[otydlig text]

- 1 [otydlig text]
- + 2 Kirsebär louis philipe (cherry louis philipe)
- + 2 Kirsebär frogmore early (ett sötkörsbär)
- 22 af halvst [halvstam] blommer [plommon] bestaaende af
- + 1 Aprikoste tidig guul (ev. Abricotée blanche?)
- + 1 Aprikoste röd (ev. aprikosplommon?)
- + 1 Catharineplommon (Katrinplommon)

- + 1 D.agen 25 (?) (ev. Pruneau d'Agen?)
- 1 Diamant (ev. Göteborgs diamant plommon?)
- + 1 Herreplommon
- + 1 Jefferson
- + 1 Honigeblommer [?]
- 11 [skrivet i blyerts] 4 Reine claud
- 1 River Beauty favorite
- 1 Washington
- 8 Svedekeblommer
- 54 Diverse (ospecificerat)

Roslista (rubrik saknas)

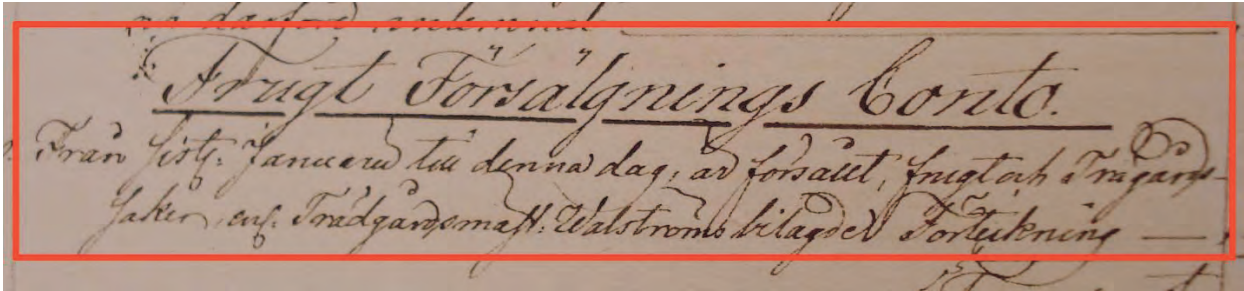
Fet stil utgör osäkra namn.

1. Anna de Diesbach
2. Baronne [Edmond] de Rothschild
3. Élisabeth Boelle
Syn. Elise Boëlle
4. Gloire de Ducher
Syn. Germania
5. Jules Margottin
6. Souvenir de la Malmaison
Syn. Queen of Beauty
7. Baron [J.B.] Gonella
Syn. B. G.B. Gonella; B. J.G. Gonella
8. Cramoisi Supérieur
Syn. Agrippina; Lady Brisbane
9. Hermosa
Syn. Armosa; Mme Neumann; Mélanie Lemaire
10. Boule de Neige
Syn. Snowball
11. Adrienne Christophle
12. Jean Pernet
13. Mad: [Mme] Falcot
14. Rubens
15. Sulfureux?
16. **M?icoté; Alicoté?**
17. Mad: [Mme] Edouard Ory
18. Alba odorata
19. De la **Grifferai?**
20. Souvenir de Mad; Jenny **Pernet?**
21. Louise van Houtte
22. Mad: **Bah?**
23. Mad: Hipp: **Jarnain?**

24. Mad: [Mme] Victor Verdier
25. Marichal Vaillant
26. **M. Bowe?nne?**
27. Rose de la **Ruine?**
28. Hermosa
29. Gloire de dijon
 Syn. Old Glory
30. Louise Odier
31. Lamarque
 Syn. General Lamarque; The Marshal
32. Duchesse de **Thuringe, Thuninge?**
33. Deuil de Prince Albert
34. Duchesse de Chambacérés
 Syn. Madame de Cambacérés
35. John Hopper
36. **Marickal For?y**
37. Triomphe de L'Expositio
38. **Bieolor?**
39. Paul Neron
40. Nathalie
41. Reine de Moussense
42. Soure Vincent
43. Madame de la Roche Lambert
44. Pourpre du Luxembourg
45. Columelle
46. **Jobaide?**
47. Vulcain
48. Louise Odier
49. Prince of Wales
50. Elisabeth Vigneron
51. Mad: [Mme] Victor Verdier
52. La duchesse de Morry
53. Sénateur Vaisse
54. Pierre Notting
55. Mad: [Mme] Julia Daran
56. Rose de la Reine
57. Lady Emily **Peel?**
58. John Hopper
59. General Jacqueminot
60. Prince Camille de Rohan
61. Augusta **Mie, Mil?**

Köks- och fruktträdgård

Ovanför det nya fasaneriet fanns in på 1950-talet en fruktträdgård och vid trädgårdsmästarbostaden fanns två drivhus.⁵⁷ Trädgårdsmästaren på den tiden hette Fransson.



Figur 34. Fruktförsäljningskonto, 1828. Här hänvisas till en bilagd förteckning av trädgårdsmästare Walström, men denna förteckning har inte kunnat återfinnas.

Redan 1827 sålde man frukt.⁵⁸ Två fruktkorgar nämns i en bouppteckning efter Conrad Christian von Blixen från 1819⁵⁹ vilket tyder på att man odlade frukt redan på den tiden. Var fruktodlingen var belägen 1819 är oklart.

Det finns uppgifter från 1873-76 om kostnader för anläggning av en köksträdgård.⁶⁰ Det stämmer bra överens med Fredrik von Blixen-Fineckes brev till Flindt den 8 november 1875 som berättar att fruktträd hade anlät och att man skulle plantera dem när jorden var tjänlig.

Brev från Wilhelm Lund, antagligen en förvaltare, som skötte korrespondensen med Flindt medan ägarna bodde kvar på Dallund, från 1873-1874 visar att man var på väg att anlägga en fruktträdgård enligt Flindts plan. En plan över fruktträdgården och köksträdgården verkar då ha funnits på Näsbyholm eftersom man hänvisar till den i breven, men den har sedan försvunnit. Flindt har kvar fruktträdlister (se ovan) och en förteckning med siffror och bokstäver har rubriken Anlag af Driveri, Kjøkken og frugthave (figur 35). Denna ser ut att hänvisa till en försvunnen plan.

Det finns kvar skisser och ritningar över detaljer i trädgården, bland annat kall- och varmhus (figur 38), samt över en hundgård och vagnskur som också diskuteras i breven mellan Lund och Flindt. Den 3 oktober 1873 har Lund frågar till Flindt om att flytta gränser och om att anlägga en planerad gång parallellt med hästkastanjeallén. Den 10 april 1874 har man kommit igång med förberedelserna och han undrar över höjderna på marken där fruktbuskarna ska planteras (figur 37). Höjderna var olika på de olika sidorna om vägen där

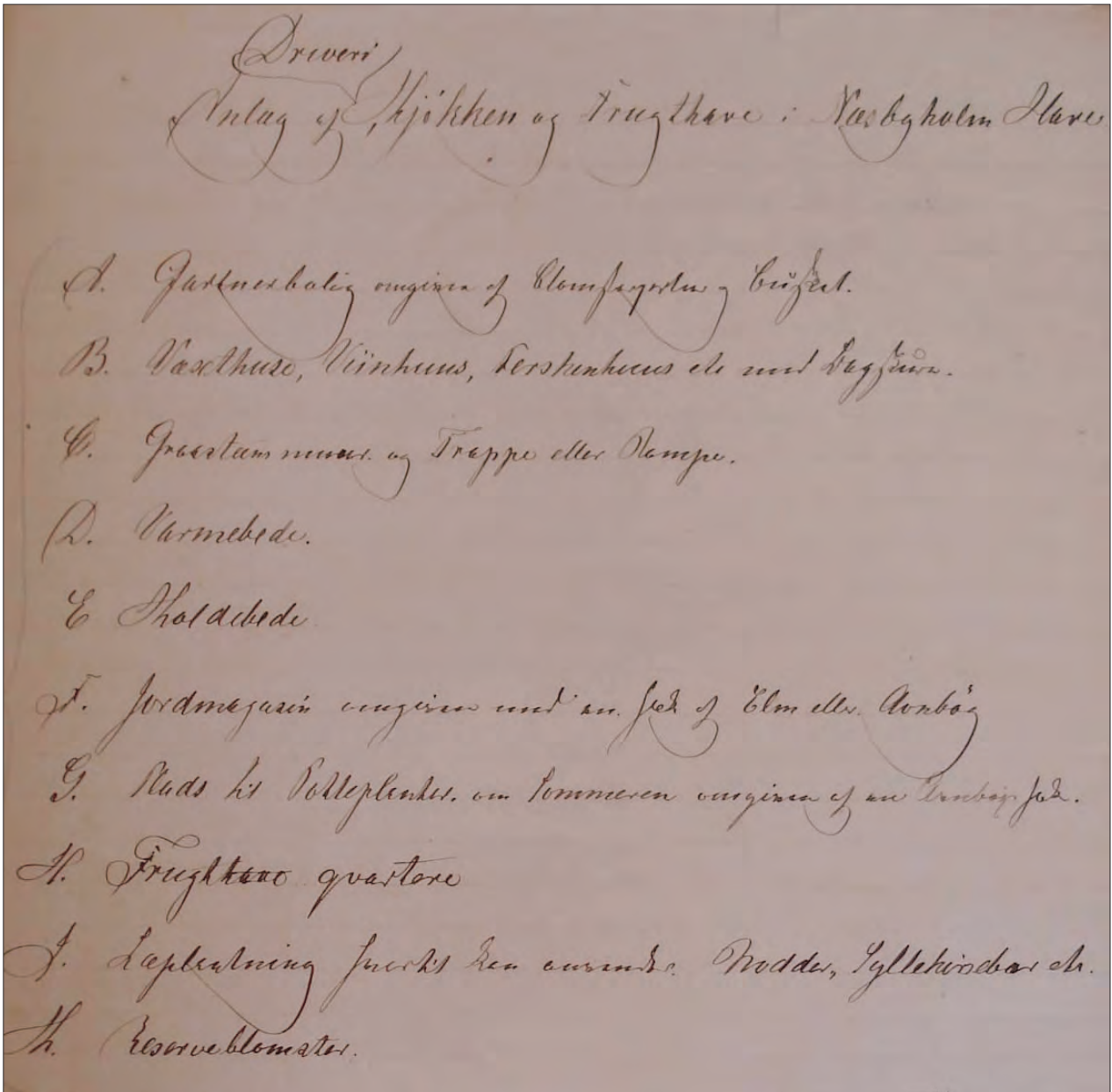
⁵⁷ Dick von Blixen-Finecke 2007-04-13.

⁵⁸ Näsbyholms godsarkiv B1:1 Månadsräkningar 1827-1828.

⁵⁹ Näsbyholms godsarkiv A2:1 bouppteckning 1819.

⁶⁰ Näsbyholms godsarkiv A2:1 Utdrag ur Näsbyholms räkenskaper gällande kostnader för förbättring av fideikommissegendomen 1877.

Flindt hade placerat buskarna, och Lund ville veta om han skulle fylla på jord så att det blev samma höjd. Tyvärr saknas Flindts svarsbrev.



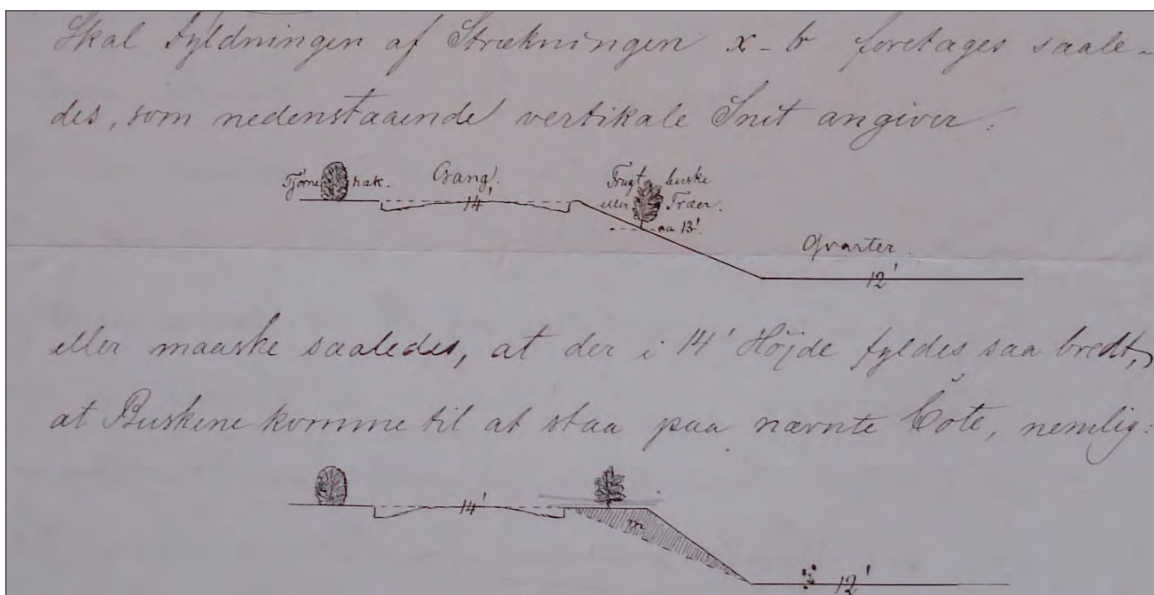
Figur 35. Anlag av driveri, kökken- och fruktehave i Näsbyholms have. Danmarks Kunstbibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm H 169. I den här förteckningen finner man bland annat trädgårdsmästarebostaden, växthus, fruktkvarter och kall- och varmhuse.

*Beregning
over Jordarbeidet ved Näsbyholms Köksträdgård.*

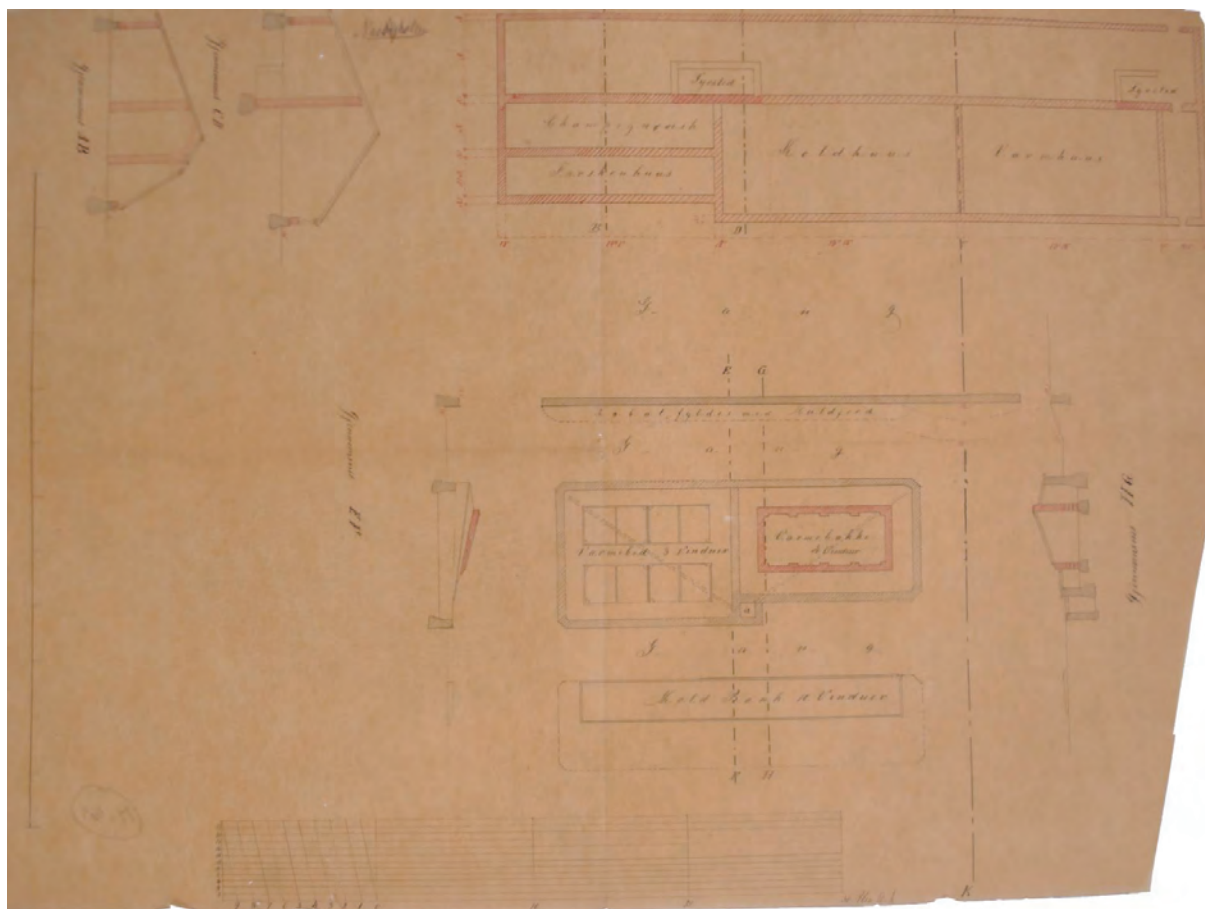
Profil	Udgravning	Opfyldning	Profil-afstand Tods	Udgravning	Opfyldning	
	□'	□'		Øfsd.	Øfsd.	
1.	220	703	} 100 - - - -	22900	72150	
2.	238	740		- " - - - -	11900	76250
3.	"	785		- " - - - -	8300	62150
4.	166	458		- " - - - -	23200	36050
5.	298	263		- " - - - -	32300	13150
6.	348	"		- " - - - -	17400	1700
7.	"	34		- " - - - -	- " -	10550
8.	"	177		- " - - - -		
	1270			116000	272000	
				<u>537</u> Øfsaer	<u>1259</u> Øfsaer	

Arealet af det beregnede Areal = 77062 Aaer = 5 1/2 Tude Land.

Figur 36. Beräkning av jordarbete vid Näsbyholms köksträdgård. Danmarks Kunstbibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm H 169.



Figur 37. Undringar kring planteringshöjderna på fruktbuskar. Ur brev från Wilhelm Lund 10 april, 1874. Danmarks Kunstbibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm nr 169.



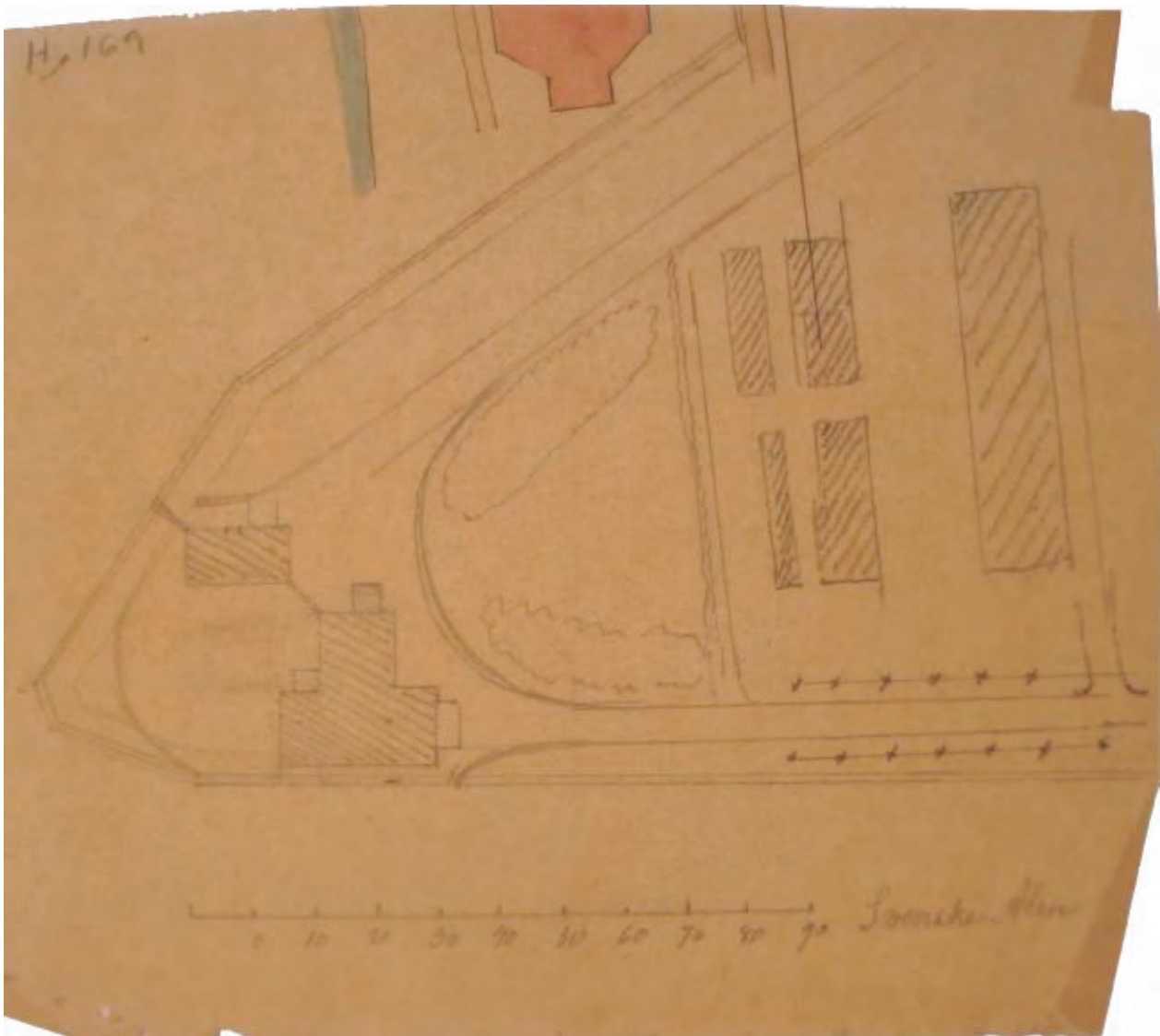
Figur 38. Ritningar över kall- och varmhus. Flindt H. A. Danmarks Kunstbibliotek; Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm.

Det finns också brev om trädgårdsmästarebostaden vilket verkar vara från ungefär denna tid. Drivhusen som tidigare låg där intill (se ovan) kan vara från Flindts förslag. Enligt Asp (1891) lär två växthus vara byggda i slutet av 1800-talet.⁶¹

Fredrik von Blixen-Finecke ville år 1881 göra trädgårdsbruket mer ekonomiskt och man räknade med att ha arbete för 6 karlar sommar och vinter och dessutom för 6 kvinnor på sommaren.⁶²

⁶¹ Asp 1891, s. 108.

⁶² Näsbyholms godsarkiv B1:1 1884-85 Beräkning över inkomster och utgifter.



Figur 39. Exempel på skiss för Näsbyholm av Flindt, möjligen över drivbänkar, Danmarks Kunstbibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm H 169.

Lista med uppgifter över trädgårdens utgifter som går att hitta i godsarkivet.⁶³

- 1877: Frö mm 200 kr
Arbetslöner 580 kr (jan - mars)
Dagsverken 850 kr (april - juni), 500 kr (juli - sept), 350 kr (okt - dec)
- 1881: Betjäningens löner och stat 1400 kr
Arbetsutgifter 3500 kr
Växter och frö 420 kr
- 1884-85: Trädgårdsmästarens och drängens löner 750 kr
Arbetsutgifter 2800 kr
- 1891-92: Utgifter trädgården 2500 kr
I en bouppteckning efter Fredrik von Blixen-Finecke från 1919 fanns trädgårdsredskap för 1194 kronor.⁶⁴

Boningshuset för trädgårdsmästaren värderades på 1940-talet till 1000 kr. I trädgården nämns 8 st fruktträd vid huvudbyggnaden, 7 st i köksträdgården samt 30 st bärbuskar.⁶⁵

⁶³ Näsbyholms godsarkiv B1:1 Inkomst- och utgiftsförslag 1877. Beräkning över inkomster och utgifter 1884-85. Inkomst- och utgiftsförslag 1891-92.

⁶⁴ Näsbyholms godsarkiv A2:1 Bouppteckningar.

⁶⁵ Näsbyholms godsarkiv A2:1 bouppteckningar. Värderingsinstrument (folder 16).

1900-talets park

Eftersom ägarna inte bodde på platsen för det gamla slottet kanske man inte brydde sig om att fullfölja Flindts förslag till planteringar på terrasserna. Om de har funnits verkar de i alla fall vara borta 1919 då det ser ut att bara vara gångar i gräset (figur 40). Parken norr om huset beskrivs 1919 som en lummig skog.⁶⁶



Figur 40. Terrasseringen i söder på Näsbyholm år 1919. Foto ur Svenska slott och herresäten vid 1900-talet början. Ny följd 1919-1923.



Figur 41. Den norra delen av parken år 1919. Vegetationen är sammanhållen i stora sjok med öppning mot norr. Fotografi ur Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början. Ny följd 1919-1923 s. 80.

Det är oklart om Flindts förslag till öppningar av siktlinjer genomfördes i parken men på bilden (figur 41) har man åtminstone en utblick. Den rundel med lindar som Flindt ville ta bort fanns kvar vid 1900-talets mitt och då låg här också en punschveranda.⁶⁷ Även numera avlidna släktingar till familjen har berättat om ett lusthus i parken.⁶⁸ I Flindts arkiv finns en anteckning där ett lusthus av lind nämns. Lusthus var på den tiden ett annat ord för berså

⁶⁶ Svenska Slott och Herresäten vid 1900-talets början Ny följd 1919-23 s. 80.

⁶⁷ Jan von Blixen-Finecke 2007-05-10.

⁶⁸ Dick von Blixen-Finecke 2007-05-02.

och Flindt kan ha menat ovan nämnda lindrundel. Många gamla träd i parken stod så tätt att de var sammanvuxna. Detta gjordes medvetet och kallades buketträd.

På en flygbild från 1940-talet (figur 42) finns fortfarande många träd kvar.⁶⁹



Figur 42. Näsbyholm på 1940-talet. Flygbild. <http://www.giscentrum.lu.se/geodataFlygbilder.htm>

På den före detta sankmarken tycks någonting ha blivit anlagt. På ekonomiska kartan från 1914⁷⁰ (figur 43) ser man att parken har utvidgats i söder och väster, och en del gångar i den norra delen är lite ändrade. Att någonting har blivit gjort i parken i slutet av 1800-talet antyds också i Paul Asps bok *Vemmenhögs härad* från 1891 där trädgårdsmästaren sägs ha förskönat park och trädgårdar (se "Trädgårdsmästare och drängar", nedan). År 1919 sågs det dåvarande bostadshuset ha varit övervuxet av murgröna (se figur 44) och omgivet av en

⁶⁹ <http://www.giscentrum.lu.se/geodataFlygbilder.htm>

⁷⁰ Ekonomiska kartan. (Kopia från Näsbyholm).

välskött park.⁷¹ Murgröna och andra klättrväxter finns med på Flindts lista över levererade växter och planterades sannolikt här. Huset var då nybyggt och det är inte troligt att murgrönan fanns före Flindts tid.



Figur 43. Näsbyholm. Detalj av Ekonomiska Kartan 1914. Se även figur 17.

Dick von Blixen-Finecke minns att det i början av 1950-talet fanns en buxbomshäck längs huset och *Cotoneaster* i slänten norr om huset.⁷² En buxbomsplanta finns med i Flindts lista över levererade växter. Vid huset fanns tidigare en vinterträdgård som kring 1940 gjordes om till bibliotek.⁷³ År 1919 nämns ett blomsterrum vid södra flygeln västra gavel som kan vara denna vinterträdgård.⁷⁴ Den syns på figur 45.

⁷¹ Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början Ny följd s. 83.

⁷² Dick von Blixen-Finecke 2007-05-02.

⁷³ Jan von Blixen-Finecke 2007-05-10.

⁷⁴ Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början Ny följd s. 83.



Figur 44. Bostadshuset (förvaltarbostaden) sedd från nordost, 1919. Väggarna är klädda med murgröna. Fotografi ur Svenska slott och herresäten, vid 1900-talets början, Ny följd. 1919-1923 s. 83.



Figur 45. Vinterträdgården år 1919. Fotografi ur Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början, Ny följd 1919-1923, s. 83.

Under åren 1974-77 planterades nya träd i parkens östra och norra delar enligt ett förslag av Stenkil Sollerhed (figur 46). En plan över planterade träd finns på Näsbyholm. Stenkil Sollerhed bekräftar att han har gjort planen men har inget annat material kvar och kommer heller inte ihåg så mycket⁷⁵. Landskapsarkitekt Tiina Sarap gjorde senare ett projekt på Näsbyholm men hon berättar att man tänkte kortsiktigt på den tiden och att det därför inte finns något material bevarat; det var ett kort projekt och hon kommer inte ihåg vad hon ritade in.⁷⁶

Numera är det ganska öppet i parken eftersom man har tagit ner många gamla almar på grund av almsjuka. Några nya träd, mest bokar, har blivit planterade i norr. I norr och öster bromsar fårbetet självföryngring av vegetationen. Den västra delen av parken är mer igenvuxen. Hur parken ser ut i dag framgår av flygbilden i figur 5.

⁷⁵ Sollerhed 2007-05-10.

⁷⁶ Sarap 2007-03-25.



Figur 46. Näsbyholms Säteri - parken. Plantering av träd- åren 1974-77 Stenkil Sollerhed Näsbyholm. (Ursprungligen två sidor, författarnas anmärkning.)

Trädgårdsmästare och drängar

1700- talet:

- 1702 År 1702 fanns en trädgårdsmästare vid namn Anders N på Näsbyholm.
Kan vara samma person som nedan.
- 1710-1737 Under åren nämns på flera ställen trädgårdsmästaren Anders Hansson. Han bodde på Näsby no 10 eller senare 11 (hustru Ellna, dotter Ingar).
- 1742-1802 År 1742 nämns Lorentz Kunkell (1701-1772) som trädgårdsmästare.
Fadern Conrad Eckart Kunckell blev trädgårdsmästare på Svaneholm.⁷⁷
Trädgårdsmästare Petter Walström från Lyngby, död 1802 på Näsbyholm.⁷⁸

1800- talet:

- 1813-1830 Trädgårdsmästare Lindgren född 1783 kom från Söfde 1813 och flyttade till Rydeholm 1818.⁷⁹
Trädgårdsmästare Walström nämns år 1828 i lönelistan⁸⁰ där han tilldelades råg och korn.
Trädgårdsmästare P. Walström, född 1780 i Lyngby, flyttade 1830 från Näsbyholm.⁸¹
- 1877-1906 År 1877 var trädgårdsmästarens lön 300 kronor och 1891 hade den höjts till 700 kronor.⁸²
Trädgårdsdrängen på 1880-talet hette Peter Thorngren.⁸³
Trädgårdsmästare Anders Andersson 1845-1906.⁸⁴
1891 nämns trädgårdsmästaren A. Andersson "som betydligt förskönat park och trädgårdar och under hans ledning har baronen låtit bygga nya växthus".⁸⁵

1900- talet: Trädgårdsmästaren Fransson var kvar till mitten av 1900-talet.⁸⁶

⁷⁷ Uppgifterna om dessa tre (eller två) trädgårdsmästare är givna av Johann Trollencrona via ScanGen 2007-04-23.

⁷⁸ Nättidningen Rötter <http://genealogi.aland.net/discus/> förstasidan> hjälpmedel> gravstenssök Gravstenar i Gärdslöv i Malmöhus län.

⁷⁹ Genline. Husförhör Gärdslöv 1840-1845 GID: 1236.20.19300.

⁸⁰ Näsbyholms godsarkiv B1:1 Månadsräkningar 1827-1828.

⁸¹ Landsarkivet, Lund: husförhörslängder på mikrofilm: Gärdslövs socken: A1:2 Ark 2.

⁸² Näsbyholms godsarkiv B1:1 Månadsräkningar 1827-1828, Inkomst- och utgiftsförslag 1877, 1891-92 Inkomst- och utgiftsförslag.

⁸³ Åkerman 1928-1930, s. 30.

⁸⁴ Gärdslövs kyrkogård.

⁸⁵ Asp 1891, s. 108.

⁸⁶ Dick von Blixen-Finecke 2007-05-02.

Väg- och gångsystemet - en kartöverläggning

Med denna kartöverläggning har vi försökt att få en förståelse för hur trädgården och parken har förändrats över tiden. Vi har markerat olika gångsystem av skilda åldrar med olika färger.



Figur 47 Näsbyholms väg och gångsystem 1863-64. Se även figur 21.

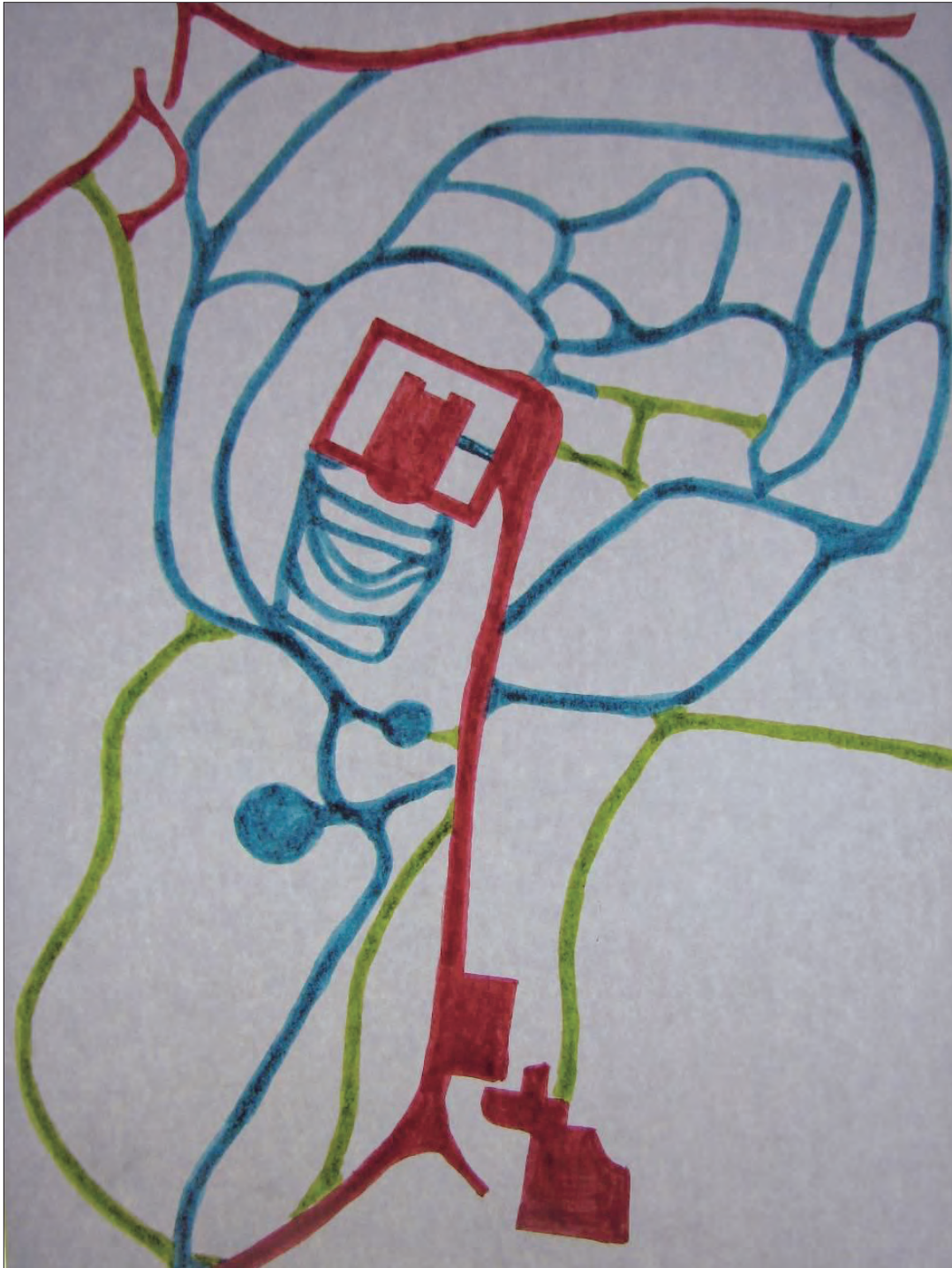


Figur 48. Förslag för väg- och gångsystemet på Näsbyholm. Henry August Flindt. Se även figur 32.



Figur 49. Näsbyholms väg- och gångsystem idag. Nutida flygbild, www.eniro.se.

Nedan ses de tre kartorna i en sammanläggning och vi kan konstatera att det finns vissa likheter mellan de olika tidsperioderna. Här syns samtliga gånger och vägar så som det har sett ut tidigare och som det ser ut idag. Kartorna är en grov sammanfattning över gång- och vägsystemen och är inte skalenligt exakta.



*Figur 50. Sammanläggning av väg- och gångsystemen i figurerna 47, 48 och 49.
(Färgerna på gångsystemet i denna sammanläggning motsvarar gångarna i figurerna ovan.)*



Figur 51. Inventering av träd i parken på Näsbyholm. Ritz-Andersen 2006-12-21.

Kapitel 3.

*Näsbyholms parker
och trädgårdar idag*

3. Näsbyholms parker och trädgårdar i dag

Näsbyholm är idag ett levande jordbruk vilket utgör grunden i hela fideikommisset. Parken på kullen kring godset är således endast en liten del av Näsbyholms totala areal. En del av den forna sjön återställdes under 2004 och invigdes den 10 maj samma år. Arbetet tilldelades år 2006 ett våtmarkspris.

Inventering av träd i park och trädgård på Näsbyholm

En inventering av träd gjordes i Näsbyholms park och trädgård år 2006 av Christian Ritz-Andersen Skogsförvaltning & Plantor Skåne AB. Denna inventeringsplan (figur 51) (artlistan som hör till bifogas inte) har vi använt som underlag för vår inventering. I vår inventering har vi funnit några felaktigheter samt en del träd som inte tagits med i planen. Vi har även jämfört inventeringen med den planteringsplan från 1974-1977 som gjordes av Stenkil Sollerhed (figur 46) samt med Flindts inventeringsplan från 1873 (figur 29-31).

Inventeringslistan nedan innehåller de tillägg vi gjort utifrån ovanstående studier. Siffrorna hänvisar till de olika nummer som finns på inventeringsplanen från 2006 med tillhörande artlista. Där egna tillägg gjorts nämns detta som tillägg i listan och finns angivet med rödmarkerade littera på planen (figur 51).

Nummer på plan	Vetenskapligt namn	svenskt namn	Antal	Anmärkning
1	<i>Acer platanooides</i> <i>Acer platanooides</i> <i>Tilia sp.</i>	skogslönn skogslönn lind	8 22 1	Äldre träd. Yngre träd.
2	<i>Carpinus betulus</i>	avenbok	1	Äldre träd, återfinns inte på äldre planer.
3	<i>Picea omorika</i>	serbisk gran	3	I grupp, nr 25-27 (1974-1977)
4	<i>Acer platanooides</i>	skogslönn	3	Omnämns som 'Royal Red' (2006). Omnämns som 'Schwedleri' nr 22-24 (1974-1977). Ser ut att vara samma träd.
5	<i>Aesculus carnea</i>	rödblommig hästkastanj	5	Inventeringen anger felaktigt <i>A. hippocastanum</i> . Det är en <i>A. carnea</i> (rödblommig), nr 29 (1974-1977).
6	<i>Tilia platyphyllos</i>	bohuslind	1	Ung, återfinns inte på några planer.
7	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'	blodbok	1	Nämns som <i>f. purpurea</i> (2006) nr 30 (1974-1977).
8	<i>Fagus sylvatica</i> f. <i>purpurea</i>	blodbok	1	Äldre träd vid infartsvägen, kan ha ingått i en blandad allé 1873, som mest innehållit

				hästkastanjer.
9	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Äldre träd, kan vara en rest från år 1873 då alm och ask fanns på platsen.
10	<i>Tilia cordata</i> <i>Tilia intermedia</i>	skogslind parklind	2 1	De tre träden är medelålders och motsvarar nr 31-33 (1974-1977)
11	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	douglasgran	3	Äldre träd. Kan kanske vara "balsamgranarna" från 1873 (figur 30).
12	<i>Abies nordmanniana</i>	nordmannsgran	2	Nr 20-21 (1974-1977).
13	<i>Tilia cordata</i> <i>Tilia intermedia</i>	skogslind parklind	2 2	Alla fyra träd motsvarar nr 34-37 (1974-1977).
14	<i>Fagus sylvatica</i>	bok	1	Yngre träd, är egentligen en rödblågig sort.
15	<i>Fagus sylvatica</i> 'Purpurea Pendula'	hängblodbok	1	Yngre träd. Nr 28 (1974-1977) är en 'Purpurea Pendula'.
16	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Äldre träd. Eventuell rest från en tidigare alm- och askskog (1873).
17	<i>Quercus rubra</i>	rödek	1	Yngre träd, återfinns inte på några planer.
18	<i>Crateagus monogyna</i>	trubbhagtorn	4	Yngre träd, återfinns inte på några planer.
19	<i>Juglans regia</i> <i>Quercus</i> sp. <i>Acer</i> sp.	valnöt ek lönn	2 3 1	Nr 1 -2 (1974-1977), lönn och ekar, äldre träd men finns inte år 1873.
20	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlönn	1	Gammal dubbel lönn, kan vara moderplanta till många självsådda plantor i omgivningen.
21	<i>Quercus rubra</i>	rödek	1	Kan vara nr 5 (1974-1977).
22	<i>Quercus rubra</i>	rödek	1	Återfinns inte på några planer.
23	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Äldre träd.
24	<i>Fagus sylvatica</i> f. tortuosa	vresbok	1	Äldre träd, återfinns inte på några planer.
25	<i>Fagus sylvatica</i> f. tortuosa	vresbok	1	Nyplanterad.
26	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Äldre träd.
27	<i>Tilia platyphyllos</i>	bohuslind	1	Yngre träd, återfinns inte på några planer.
28	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Äldre träd, fyrstammigt.
29	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlönn	2	Hör ihop med trädrad , se nr 40.
30	<i>Fagus sylvatica</i>	bok	2	Yngre träd, återfinns inte på några planer.

31	<i>Tilia platyphyllos</i>	bohuslind	1	<i>Tilia tomentosa</i> nr 17 (1974-1977).
32	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlönn	1	
33	<i>Prunus serotina</i>	glanshägg	1	Återfinns inte på några planer.
34	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlönn	3	Fler frösådda plantor återfinns i stenröset och ruinen, dessa är inte inventerade tidigare.
35	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlönn	1	
36	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Äldre träd, återfinns inte på några planer.
37	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlönn	1	Äldre träd, återfinns inte på några planer.
38	<i>Tilia cordata</i>	skogslind	2	Äldre träd, ett tvåstammigt och ett trestammigt, troligtvis samma träd som år 1873.
39	<i>Acer rubrum</i> [Bör vara <i>Acer platanoides</i>]	blodlönn	1	Kan vara den <i>Acer platanoides</i> 'Faasens Black' från 1974-1977 års plantering men placering stämmer inte riktigt.
40	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlönn	9	I en rad, är troligtvis från början eller mitten av 1900-talet.
41	<i>Fagus sylvatica</i>	ask	3	Nyplanterade.
42	<i>Acer campestre</i>	naverlönn	1	Nr 15 (1974-1977).
43	<i>Quercus rubra</i>	röd ek	1	Nr 14 (1974-1977).
44	<i>Corylus colurna</i>	Turkisk trädhassel	1	Planterades 1974-1977 men omnämns som <i>Alnus incana</i> i inventeringen år 2006.
45	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	En ask är markerad 1873 men placeringen stämmer ej.
46	<i>Fagus sylvatica</i> f. <i>purpurea</i>	blodbok	1	En blodbok är markerad 1873 på motsvarande plats.
47	<i>Aesculus hippocatanum</i> <i>Tilia cordata</i>	hästkastanj skogslind	2 1	Den ena hästkastanjen är markerad 1873. Den andra hästkastanjen är placerad längs en gammal allé. Skogslinden står i en f.d. lindrundel som finns dokumenterad 1864 (figur 27) och troligen är den kvarstående linden ifrån den tiden.

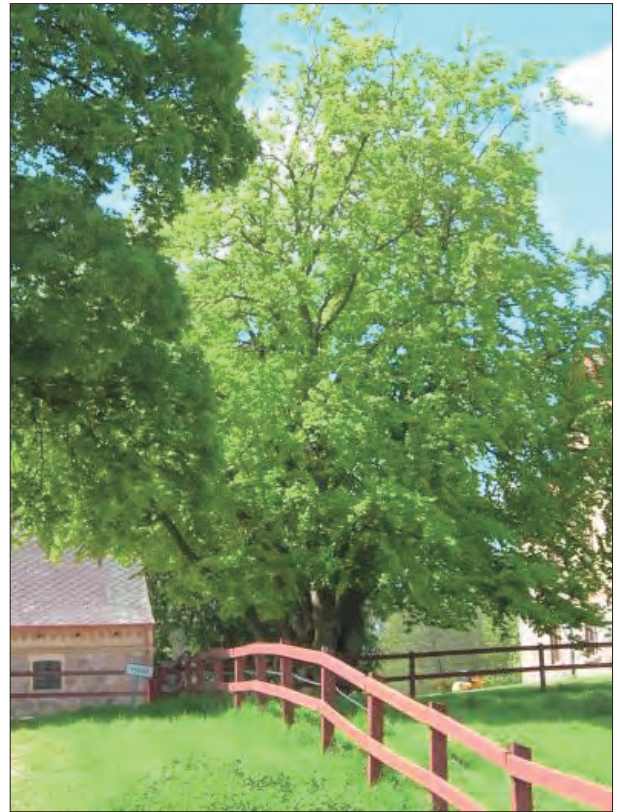
48	<i>Robinia pseudoacacia</i>	robinina	1	På planen från 1974-77 benämns den som <i>Robinia bessonia</i> , <i>bessonia</i> är ett sortnamn på <i>Robinia pseudoacacia</i> ('Bessonia').
49	<i>Aesculus hippocatanum</i>	hästkastanj	3	Motsvarar nr 39-41 på planen från 1974-77.
50	<i>Robinia pseudoacacia</i>	robinina	1	Nr 7 på planen från 1974-77 anges sim <i>R. bessonia</i> , idag <i>R. pseudoacacia</i> 'Bessonia'
51	<i>Aesculus hippocatanum</i>	hästkastanj	3	Motsvarar nr 42-44 på planen från 1974-77.
52	<i>Acer platanoides</i>	skogslönn	1	Äldre lönn som inte finns på någon plan.
53	<i>Aesculus hippocatanum</i>	hästkastanj	1	Äldre hästkastanj placerad nära allén av lönnar och hästkastanjer från 1873. Osäkert om den är så gammal då allén redan då beskrivs vara äldre.
54	<i>Acer platanoides</i>	skogslönn	3	Tre lönnar som inte finns på någon plan.
55	<i>Fagus sylvatica</i>	bok	3	Yngre bokar som kan stämma med nr 11-12 på planen från 1974-77.
56	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Finns inte med på någon tidigare plan.
57	<i>Quercus robur</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Tilia</i> sp. <i>Quercus rubra</i>	skogsek bok lind rödek	4 7 1 1	En <i>Quercus robur</i> planterades 1974-77, nr 9 på planen. Bokarna är nyplanterade.
58	<i>Fagus sylvatica</i>	bok	3	Unga bokträd.
59	<i>Malus domestica</i> <i>Prunus domestica</i> <i>Prunus</i> sp. <i>Pyrus communis</i>	äpple plommon körsbär päron	3 2 2 3	10 olika fruktträd. Träd av äpple, päron, plommon och körsbär som inte ser så gamla ut.
60	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Äldre ask som inte är markerad på äldre planer.
61	<i>Juglans regia</i>	valnöt	1	Äldre träd.
62	<i>Fraxinus exelsior</i>	ask	1	Äldre ask som inte är markerad på äldre planer. Här finns också syrener, både <i>Syringa vulgaris</i> och sortnamn. Även <i>Caragana arborescens</i> .
63	<i>Platanus x acerifolia</i>	platan	5	Sju st planterades 1974-1977. De har nummer 51-57 på planen.

64	<i>Fagus sylvatica</i> f. <i>purpurea</i>	blodbok	1	Stor, men finns inte med på äldre planer.
65	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlön	3	Finns inte med på några andra planer.
66	<i>Aesculus hippocastanum</i>	hästkastanj	3	Ser ut att vara nummer 47, 48, och 49 från planen från 1974-77. Ytterligare två <i>Aesculus hippocastanum</i> och en <i>Aesculus carnea</i> planterades samtidigt men är borta idag.
67	<i>Aesculus hippocastanum</i>	hästkastanj	7	Kastanjeallén nämns 1873 (se stycket nedan).
68	<i>Syringa vulgaris</i>	syren		Stort syrenbuskage. År 1873 fanns buskage av olika arter på platsen.
69	<i>Tilia</i> sp.	lind	1	Står på området där det fanns olika unga lövträd och buskar 1873.
70	<i>Fraxinus exelsior</i> cv.	ask	1	1873 fanns det fyra hängaskar på platsen. Det lär ha funnits hängaskar här redan 1829. Trädet som står här nu är ganska litet och det är svårt att tro att det är 200 år, men det kan ha vuxit sakta i början om platsen där det står en gång varit sank och dålig.
71	<i>Crateagus</i> sp.	hagtorn	1	
72	<i>Acer pseudoplatanus</i>	sykomorlön	1	Gammal flerstammig lön som har sin motsvarighet på andra sidan vägen (se punkt 20).
Egna tillägg				
A	<i>Acer platanooides</i> 'Schwedleri'	rödbladig lön	2	Återfinns på planteringsplanen från 1974-1977. Plantering av 6 st gjordes, 4 st är borta.
B	<i>Fagus sylvatica</i>	bok	4	Äldre bokar, återfinns inte på någon plan.
C	<i>Acer pseudoplatanus</i> och <i>Crateagus monogyna</i>	sykomorlön trubbhagtorn		Blandat slybuskage.
E	<i>Fagus sylvatica</i>	bok	1	Öster om förvaltarbostaden, återfinns inte på någon plan.

F	<i>Fagus sylvatica</i>	bok	1	Yngre träd, planterat mitt på gårdsplanen mellan ridhus och förvaltarbostad.
G	<i>Rhododenron</i> sp.	rododendron		Större buskage vid norra gaveln på ridhuset. Se figur 55.



Figur 52. Rödblommig hästkastanj. (Nummer 5).
Foto: Kristina Gustavsson 2007.



Figur 53. Gammal bok (Tillägg E).
Foto: Kristina Gustavsson 2007.



Figur 54. Douglasgranarna (nummer 11). Foto: Kristina Gustavsson 2007.

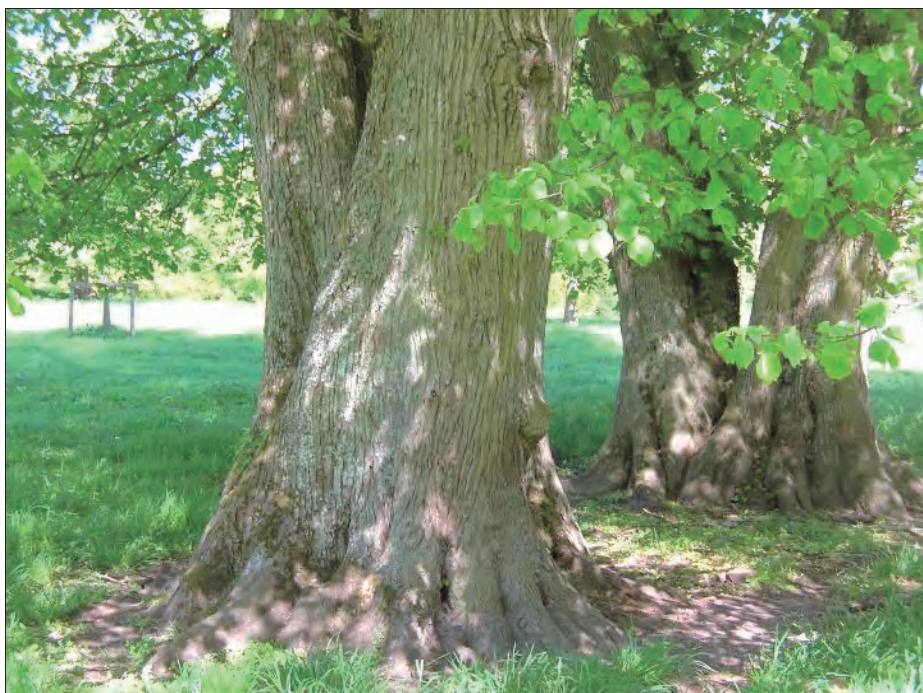
Kastanjeallén nämns 1873 och kallas redan då gammal. Det är oklart vad man menade med gammal, men träden måste ha varit minst 20 år för att se gamla ut. Träden skulle i så fall vara minst 150 år idag. Om träden från allén på Rålamb's akvarell stod kvar kan de ha varit omkring 100 år 1873. I så fall skulle de vara över 230 år nu vilket är en hög ålder för hästkastanjer. Kanske har träden i allén blivit utbytta någon gång för länge sedan, men de är i alla fall gamla nu, och bara sju av dem står kvar. Planen från 1974-77 anger inte alla befintliga träd men alléträden finns ändå inritade med en symbol och där kan man se att det fanns fler träd kvar i allén på den 1970-talet. Den nedersta av terrasserna söder om corps de logiet⁸⁷ är täckt med oxbär.

Uppe vid stödmuren finns flera perennplanteringar med bland annat pioner och löjtnantshjärta. Från muren och österut finns också flera olika prydnadsbuskar, bland annat katsura, trädgårdspraktry, skogsolvon, fläder och schersmin. I väster är vegetationen tät och består främst av bok. Nordost om huset finns en bokrad som ser planterad ut. Det finns inga bokar nämnda på planen från 1873 utan vegetationen i detta område bestod då av alm och ask.

⁸⁷ Corps de logi: = Manngårdsbyggnad.



*Figur 55. Plantering på ladans gavel (Tillägg G.)
Fotografi ur Svenska slott och herresäten vid 1900-
talets början. Ny föjld, 1919-1923, s 80. Flindt har i sitt
förslag (figur 32) ritat en halvcirkel med blyerts.på
denna plats. Kanske är det den rhododendronplantering
som finns kvar idag.*



Figur 56. De flerstammiga gamla lindarn (nummer 38). Foto: Kristina Gustavsson.



Figur 57. Hängasken söder om terrasserna (nummer 72.) Foto: Linda Åkerlund 2007.



Figur 58. Vresboken (nummer 24). Foto: Kristina Gustavsson 2007.

Sammanfattningsvis kan man säga att det inte finns så många riktigt gamla träd kvar i parken. De flesta äldre träden var almar och har tagits ner på grund av almsjukan. Många av träden som finns idag är planterade under åren 1974-77. En del av de gamla träden är placerade där det fanns träd av samma arter redan år 1873. Några träd ser ut att vara riktigt gamla och kan vara kvarstående ifrån 1800-talet. Detta gäller till exempel de två flerstammiga lindarna öster om huset och den ensamma linden i den före detta cirkeln i nordost. Andra kan ha frösått sig eller förökat sig vegetativt på nästan samma plats; något som talar för att självföryngring kan ha skett är att parken 1919 beskrevs som skog. Att parken beskrevs som "skog" kan ha varit ett uttryck för att Flindts planteringar vuxit till sig. Ytterligare andra träd kan ha blivit utbytta för ungefär 100 år sedan.

Vi har även letat efter spår av de växter som finns med på Flindts växtlista, men lyckades inte hitta några där både art och ålder stämde med denna.

Kapitel 4.

Värden

4. Värden

Något som utmärker och gör Näsbyholm speciellt är dess läge högst upp på den kulle där godset ligger. Detta hade tidigare en försvarsaspekt men det slående när man står där högst upp idag är den otroliga utsikten i alla vädersträck. Näsbyholms placering i landskapet är unik och med en lång och intressant historia följer naturligtvis en mängd värden av olika slag. Ordet värde kan betyda många saker men i den här rapporten syftar vi till värden i landskapet och park/trädgård som har en sådan betydelse att man bör värna om och bevara dessa. Värdebeskrivningen har vi gjort som en inventering över historiskt viktiga spår. Vi önskar att den i sin skrivna form ska kunna fungera som en referens för bevarandevärden då man i framtiden står i begrepp att utföra eventuella ändringar i Näsbyholms landskap och park/trädgård.

(Fotografierna i detta avsnitt är om inte annat anges tagna av Linda Åkerlund 2007)

Anläggningens viktigaste element - det omgivande landskapet och parken

Det omgivande landskapet



Sjön

Sjön som tidigare omringat hela godset har till viss del återfyllts, detta gjordes under 2004. Det som är sjöns största värde är att den återger en del av det forna landskapet och gynnar den biologiska mångfalden. Man får en tydlig bild över hur det kan ha sett ut, och det blir då lätt för fantasin att fylla i de bitar som idag inte längre finns där.



Morfars minne (före detta Räfholmarna)

Här har tidigare Näsbyholms fasaneri legat. Fasaneriet på Näsbyholm var det första eller åtminstone ett av de första i Sverige. Morfars minne har även varit en entré mot Näsbyholm, då detta var helt omgärdat av vatten. Idag har Morfars minne endast sjö på ena sidan, då andra sidan fortfarande är torrlagd. Värdet ligger i dess historiska funktion som nämns ovan.



Åkerlandskapet

Åkerlandskapet är på något sätt konstant; då som nu fyller det samma funktion, även om både teknik och maskinpark förändrats. Man utnyttjar fortfarande marken på ungefär samma vis som man gjort förr. Åkerlandskapet blir viktigt på en plats som Näsbyholm, där det är jordbruket som alltid utgjort grunden för verksamheten.



Fotografi av Näsby Gård.
Foto: K Küller Vykort STF.

Näsby gård

Näsby gård är hjärtat i jordbruket, beläget en bit från godset. Här har man nyanlagt en allé upp till gården. Näsby gård är till utseendet fortfarande sig ganska likt men statarna från förr har ersatts av moderna jordbruksmaskiner och antalet anställda har drastiskt minskat. Näsby gårds värde är av historisk karaktär. Att gården fortfarande idag fungerar väl och inte ett är museum tyder på en levande och föränderlig historia.



Foto: Kristina Gustavsson, 2007

Alléerna

Allén i öster är en mycket viktig del, den fungerar som en yttre port som öppnar och markerar infarten till godset. Alléer är i sig en gammal företeelse som man ofta finner vid äldre gods och gårdar. Alléers syfte har genom tiderna varit att markera och vittna om markägarens ekonomiska och areella inflytande i landskapet. Den östra allén ger en mäktig känsla med det perspektiv man här har lyckats skapa. Allén i öster är inte den enda allén på Näsbyholm, det finns bland annat en allé i anslutning till Näsbyholms kyrka, mot godset och alléer leder från Näsby gård mot godset. Uppfartsvägen ifrån förvaltarbostaden till godset kantades förr av en hästkastanjallé, av den finns endast ett fåtal träd kvar idag.

Parken

Det som finns kvar av parken idag är endast fragment av 1800-talets landskapspark. Parkens stomme och struktur är dock fortfarande sig ganska lik jämfört med de kartor, planer och fotografier från förr som vi har fått ta del av. Det som förändrats mest är funktionen. Det var en gång tänkt att parken skulle vara en romantisk promenadpark men idag utgörs området av en betesmark för får. Utan den kvarvarande parken skulle Näsbyholm förlora en stor del av sin karaktär och det ligger därför ett stort värde i att den bevaras och sköts. De olika värdefulla delarna av parken presenteras är:



Hästkastanjentrén

Hästkastanjentrén är belägen vid kullens fot, söder om godset. Här finner man två grindstolpar i samma stil och färg som huset. Bakom dessa reser sig en entré av några ståtliga och gamla hästkastanjer (troligen ifrån 1800-talet) som bildar en slags triumfbåge av lövmassor vilken man kör igenom för att komma upp till godset.



Planteringen på gräsmattan väster om ladan

Här finns en koncentrerad artrikedom, med bl.a. ginkgo, platan och rododendron. Den yngre av rododendronplanteringarna har tyvärr inte tagit sig så bra och ska flyttas. Den exotiska planteringsytan är värdefull som ett kuriöst inslag i ett annars ganska monotont bestånd av träd.



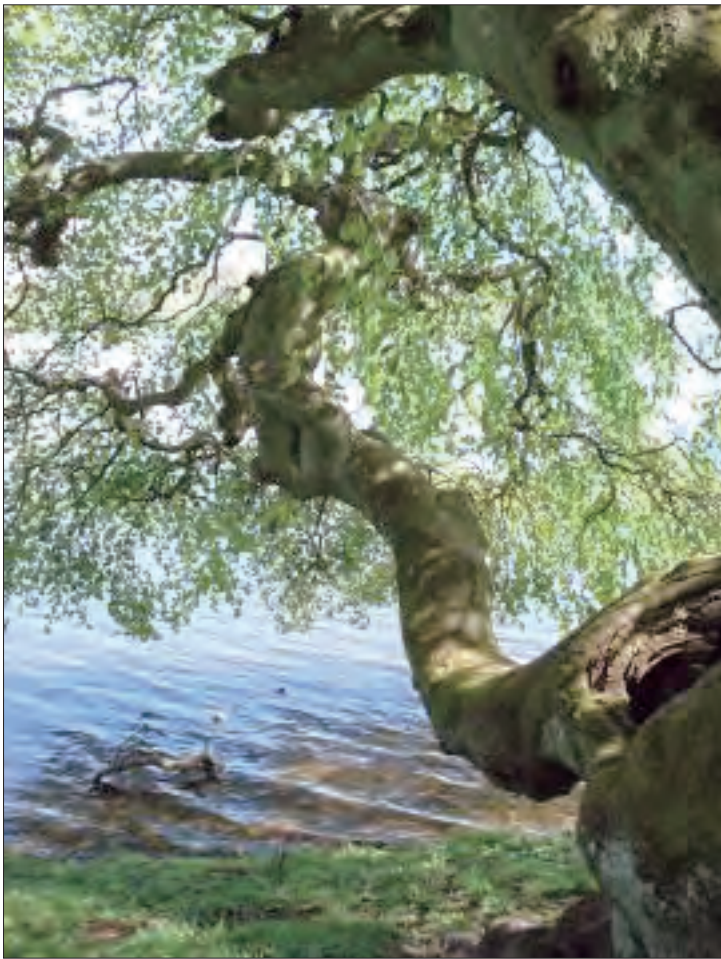
Terrasseringen

Terrasseringen är ett väldigt tydligt spår efter äldre anläggningar. Terrasserna har gjort det möjligt att utnyttja ytan kring godset trots sitt kraftiga sluttande. De bildar i sin struktur och med sina nivåer en slags rumslighet. Terrasserna har eventuellt tidigare varit blomsterprydda och trappor har lett mellan de olika nivåerna. Numera finns det på den översta terrassen en stödmur. Värdet i terrasseringen är dels historiskt och dels förknippat med den privata trädgården.



Den privata trädgården söder och väster om godset

Den översta terrassen som vetter mot söder bildar, tillsammans med en uteplats i direkt anslutning till godsets västra flygel, ägarfamiljens privata trädgård. Vid en första blick verkar platsen inte så intim som man kanske skulle önska. Tittar man närmare på ytorna så upptäcker man dock en småskalighet i växtval i en annars väldigt storskalig anläggning. Familjen har planterat prydnadsbuskar och kan här njuta av sol, fågelkvitter och en fantastisk utsikt över sjön och andra delar av anläggningen mot söder. Värdet här anknyter till ett privatliv och naturupplevelser. Den översta terrassen har legat på samma plats så långt tillbaka det har funnits något slags trädgård och park på Näsbyholm och är därmed av historiskt värde.



Hängträden/vresbokarna

En gammal och praktfull vresbok pryder sin plats i kanten av vattenbrynet, granne med det nyanlagda båthuset. Mosspatinerade rötter förstärker intrycket av trädets höga ålder och tillsynes självklara plats i omgivningen. Förutom vresbok återfinns i parken även hängaskar, vilkas värde ligger i berättelsen om trädgårdsmästaren som planterat dem och om dennes kunnande och idéer om trädgård. De berättar också en del om dåtida estetiska ideal i trädgård och trädval.



Landskapsparken i norr- och västerläge

Landskapet förlängs in i parken och ger en naturlig övergång till de kringliggande miljöerna. Fåren som betar i landskapet bidrar till en romantisk helhetsbild. Det är också de som sköter underhållet av denna del i anläggningen. Det skulle vara svårt med maskinell skötsel på grund av de stora sluttningarna mellan terrassnivåerna. Landskapsparken vittnar än idag om hur det en gång kan ha sett ut här.



Sammanbundna lindar (buketträd)

Utmärkande i parken är de lindar som bundits samman tre och tre och som på så sätt bildat en gemensam stam. För att återskapa denna karaktär har man även på senare tid medvetet planterat träd i grupp. Enligt Anna Jakobsson var denna typ av träduppstamning en vanlig företeelse bland kunniga trädgårdsmästare på 1800-talet. I Näsbyholms park finns två buketräd kvar och tillsammans utgör de ett levande dokument över den trädgårdskonstnärliga kunskap som funnits på Näsbyholm.

Fasaneriet

Fasaneriet på Näsbyholm lever fortfarande kvar men har flyttats ifrån Morfars minne till en yta söder om förvaltarbostaden. Fasaneriet var ett av de första i Sverige av sitt slag och visar på Näsbyholms långa tradition av jakt och fasaners närvaro i park och trädgård.

Kapitel 5.

*Målsättnings &
slutdiskussion*

5. Målsättningsdiskussion

Vi har i detta arbete funnit ett par, tre lager, som visar hur Näsbyholms anläggningar kan ha sett ut genom århundradena. För att kunna fastställa vad och om något skall åtgärdas och/eller förändras behövs en betydligt större och grundligare undersökning i trädgård och park. Utökade undersökningar i arkiv bör kompletteras med grundliga tekniska och arkeologiska undersökningar. Viktigt är att följa *Florensdeklarationens* riktlinjer och Riksantikvarieämbetets rekommendationer.

Huruvida inventeringsplanen från 1873 visar en verklig anläggning går inte att fastslå. Den är dock den mest detaljerade plan vi funnit. Att återskapa anläggningen utifrån denna plan vore dock inte rätt mot Flindt med tanke på att han själv endast använt den som inventeringsunderlag och att den inte grundar sig på ett förslag han själv skapat.

Hur såg det egentligen ut på terrasserna ner mot den stora infarten i söder och vad fanns det där före och efter Flindt? Det är en intressant uppgift att ta sig an då den på planen ser mycket avancerad ut. Man kan också ställa sig frågan om Flindts förslag över hela parken och trädgården verkligen blev genomfört och inte bara fruktträdgården. Nog skulle det vara intressant att återskapa Flindts förslag (om det nu någonsin blev anlagt).

Hur ska man ställa sig till de åtgärder som gjorts i parken under sent 1900-tal? Har dessa gjorts med historisk efterforskning som grund? Troligtvis inte så mycket även om man har haft en tanke på buketträden när man planterade i grupper. Man bör tänka på att det tidigare har funnits vegetation av många olika arter och ibland i flera skikt. De träd som har nyplanterats i den norra delen är nästan bara bokar.

Slutdiskussion

Under arbetet med Näsbyholms Gods har sökandet efter information haft en betydande roll. Allt det insamlade materialet har sedan legat till grund för detta skrivna dokument och med *Florensdeklarationen* i bakhuvudet har vi under arbetets gång försökt komma fram till ett tillfredställande resultat, vilket vi känner oss nöjda med.

Svaren på de frågor som vi ställde i den inledande delen av arbetet samt de frågor som tillkommit under arbetets gång redovisar vi här nedan;

Har vi nått fram till de mål vi ställde upp från början?

Det första målet...

var att söka och finna historisk information och material som ska kunna ligga till grund för det framtida bevarande-, vård- och eventuella restaureringsarbetet i enlighet med *Florensdeklarationen* och den svenska kulturminneslagens syften. Detta anser vi att vi lyckats med.

Det andra målet...

bestod i att kartlägga parkens historiska utveckling genom att använda det av oss insamlade materialet från arkiv- och fältstudier. Detta menar vi att vi har utfört.

Det tredje målet...

var att arbeta fram ett förslag på åtgärder och föra ett resonemang och en diskussion om hur man skulle kunna gå tillväga. Vi har däremot fått erfarenhet i att föra ett resonemang och en diskussion om hur man skulle kunna gå till väga i ett liknande arbete.

Detta mål har dessvärre inte helt kunnat uppnås på grund av projektets begränsning i tid.

Det fjärde målet...

var att arbetet ska kunna ligga till grund för framtida historiska efterforskningar rörande Näsbyholms park och trädgård. Det här målet anser vi att vi lyckats med, och vi hoppas att någon, i en framtid vi ännu inte känner, ska kunna fånga upp och ta vid i vårt arbete där vi slutat.

Har våra ursprungliga syften blivit uppfyllda?

De syften vi har tagit fasta på är uppnådda. Vi har fått träning i de olika moment som förekommit under arbetsprocessen. Detta har resulterat i en praktisk erfarenhet och förståelse för historiska anläggningar och dess värden och individuella historia. Vi har även fått erfara den problematik som en godsägare kan ställas inför.

För vem och varför är den rapporten skriven?

Rapporten är ett bevis på nyvunna kunskaper och erfarenheter hos oss som arbetat med och sammanställt detta dokument. Dessa kunskaper har införskaffats inom ämnesområdet för bevarande, vård och restaurering inom park, trädgård och det medvetet gestaltade landskapet. Den är också skriven som ett hjälpverktyg för den eller de personer som idag

förvaltar eller kommer att förvalta en historisk anläggning. Vi är även glada över att kunna ha bidragit med en pusselbit i Näsbyholms park och trädgårds historia. Vi har förhoppningsvis även kunnat komplettera Näsbyholms godsarkiv som finns på Landsarkivet i Lund.

Källor & litteratur

Källor och litteratur

Tryckta källor och litteratur

- Arnold, Anastassia (1992). *Bror Blixen: en eventyrer*, København: Gad
- Asp, Paul (1891). *Vemmenhögs Härad*, Lund:
- Brunius, Carl Georg (1850). *Skånes konsthistoria för medeltiden*, Lund: Glerup
- Feilberg, P., (nnnn). *Berättelse öfver uttappningen af Näsbyholmssjön 1866-69*. [Malmö:
- Fontander, Björn (2004). *Blixen & Blixen: Bror Blixen, kvinnorna och förlusterna*, Stockholm: Carlsson
- Grandien, Bo (1974). *Drömmen om medeltiden Carl Georg Brunius som byggmästare och idéförmedlare = [A mediaeval vision] : [Carl Georg Brunius, architect and pioneer]*. Diss. Uppsala : Univ.
- Kjellberg, Sven T., Kjellberg, Sven T. & Svensson, S. Artur (1966). *Slott och herresäten i Sverige: ett konst- och kulturhistoriskt samlingsverk. Skåne, Bd 2, Malmöhus län, Södra delen*. Malmö: Allhem
- Ljunggren, Gustaf (1852-1863). *Skånska herrgårdar*. Lund:
- Näsbyholms gods (Informationsblad från Näsbyholm)
- Olsson, Marie & Torstensson, Lina (2003). *Kulturlandskapsinventering Näsbyholms gods Gärdslövs och Skurups socknar Trelleborgs och Skurups kommuner*, Wallin kulturlandskap och arkeologi, Rapport 2003:8
- Olsson, Patrik & Jacobsson, Åsa (2005). *Alléhandboken*. Kristianstad: Regionmuseet Kristianstad
- Prahl, Egon (1981). Näsbyholm: Från hoveriets dagar. *Byahornet - Skåneland* 1981:4 s 27-30
- Roosval, Albin (red.) (1924). *Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början. Register jämte en förteckning upptagande egendomar i "Svenska slott och herresäten" (1908-14) och i "Svenska slott och herresäten ny följd" (1918-1923) samt dåvarande innehafvare*. Stockholm:

Schwerin, Hans Hugold von (1932). *Skånska herrgårdar efter Roskildefreden: En konsthistorisk undersökning av den skånska herrgårdsarkitekturens utveckling efter provinsens övergång till Sverige och fram till det nittonde seklets inbrott*. Akad. avh. Upsala

Stephensen, Lulu Salto (red.) (2001). *Danmarks havekunst. 2 : , 1800-1945*. København: Arkitektens Forl.

Svensson, Sigfrid 1964, En bygd i omdaning. Några kommentarer till Viktor Åkermans minnen och anteckningar. *Ale* 1964:2 s 32-45

Thersner, Ulrik (1951). *Skånska utsigter*. Malmö: Malmö ljustrycksanst

Wåhlin, Hans (1931). *Scania antiqua: bilder från det forna Skåne : stadsbilder och landskap, avtecknade och avmålade i krig och fred av främmande och inländska konstnärer under tiden från 1500-talets senare del till 1800-talets mitt* Malmö: Kroon

Åkerman, Viktor (1964). *Minnen och anteckningar från Gärdslövs och Önnarps pastorat*. Lund:

Otryckta källor

Gärdslövs kyrkogård

Trädgårdsmästare Anders Anderssons gravsten.

Köpenhamn, Danmarks Kunstbibliotek

Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm H.169.

Lund, Landsarkivet

Husförhörslängder på mikrofilm: Gärdslövs socken: A1:2 Ark 2.

Näsbyholms godsarkiv: A2:1, A3:1, B2:1, E1:1, G1:1, H1:1, H3:1, I 13:1, J1A:1, J1A:2, J1A:3, J3:1, J4:1, K1:1, Ö1:1 Kartor: A06173, A06183, A06253-A0625, B00794, E00143.

Malmö, Lantmäteriets arkiv

Akt 12-GÄR (Gärdslövs socken) kartor: 12-GÄR-13 och 12- GÄR-14 samt Geometrisk Charta över Näsby beleet uti Gerdslöf (1689).

Muntliga källor

Dick von Blixen-Finecke, samtal 2007-04-13 och 2007-05-02.

Jan von Blixen-Finecke, samtal 2007-05-10.

Anna Jakobsson, landskapsarkitekt och expert på Ronneby brunnsark, SLU.

Samtal 2007-05-15.

Eric Mårtensson, intendent, Svaneholms Slott, (kunnig i Gärdslövs sockens historia), samtal 2007-05-10.

Tiina Sarap, landskapsarkitekt, (numera universitetslektor och dekanus, SLU Alnarp),

samtal 2007-04-25.

Stenkil Sollerhed, landskapsarkitekt, (numera pensionär), samtal 2007-05-10.

Elektroniska källor

Genline. Hemsida. (2007) <http://www.genline.se/> Husförhör. Gärdslov 1840-1845
GID: 1236.20.19300

Nättidningen Rötter. (2007-04-17) Förstasidan> hjälpmedel> gravstenssök Gravstenar i
Gärdslov i Malmöhus län. <http://genealogi.aland.net/discus/>

ScanGen. Hemsida. (2007) <http://scangen.se>

ScanGen. Hemsida. (2007-04-23) Inlägg på forum. <http://forum.scangen.se>
Svar av Johann Trollencrona.

Söderslätts släkt- och hembygdsforskarförening. Hemsida. (2007)
http://www.sshff.se/om_sshff.htm

Flygfoto

Gis-centrum, Lunds universitet. Hemsida. (2007)
<http://www.giscentrum.lu.se/geodataFlygbilder.htm>

Kartor

Eniro. Kartsök. (2007) <http://kartor.eniro.se/> (Sökord: "Skurup").

Orefererade källor och litteratur

Tryckta källor

Andersson, Per (1996). *Skånska borgar, slott och herrgårdar: bibliografiska noteringar*.

Malmö: Fören. Malmö stadsbiblioteks vänner

Aschan, Ulf (1986). *Baron Blixen: ett porträtt av baron Bror von Blixen-Finecke*. Höganäs:

Wiken

Brunius, Carl Georg (1851). *Konstanteckningar under en resa år 1849 från Lund om*

Linköping och Strengnäs till Fahlun och åter om Uppsala, Stockholm och Vexjö. Lund: Gleerup

Burman, Gerhard von (1756). *Prospecter af åtskillige märkvärdige byggnader, säterier och*

herre-gårdar uti Skåne, som i fordna tider hafva til större delen varit befästade med vallar,

vattugrafvar och vind-bryggor, och blifvit år 1680 aftagne, ritade och samlade: af ingenieur

capitain Burman men nu til det almännas tjenst, förnyade och med kongl: maj:ts

allernådigste privilegio på trycket utgifne år 1756 af Abraham Fischer. Stockholm:

Dahl, Carl G. (1929). *Pomologi: beskrivningar över de viktigaste i Sverige odlade*

fruktsorterna. D. 1, Äpplen och päron. Stockholm: Bonnier

Dahl, Carl G 1943, *Pomologi I Frukt och bär* Albert Bonniers Förlag Stockholm

Dahl, Carl G. (1943). *Pomologi: beskrivningar över de viktigaste i Sverige odlade*

fruktsorterna. D. 2, päron och plommon.

Gillberg, Johan Lorents (1765). *Historisk, oekonomisk och geografisk beskrifning öfwer*

Malmöhus län uti hertigdömet Skåne. 1. uppl. Lund:

Mårtensson, Eric (1989). *Kort kulturhistorisk beskrivning kring Gärdslövs kyrka*. Svedala:

Gärdslövs kyrkoråd

Nilsson, Anton (1989). *Våra päron-, plommon- och körsbärssorter: deras historia, egenskaper*

och kännetecken. 1. utg. Stockholm: Karlebo

Pedersen, A. (1937-1942). *Danmarks frugtsorter. 1. D., Æbler. 2.* [omarb.] oplag. København: Fællesudvalget for Frugtavløkonomi

Pedersen, A. (1955). *Danmarks frugtsorter. 2, Pærer, Blommer, Kirsebær, H. 6.* København: Fællesudvalget for Frugtavløkonomi

Prahl, Egon (1991). Simontorp: berättelsen kring ett torp och dess människor genom 190 år. *Saxo*. 1991 (7), s. 26-37

Prahl, Egon 1990, *Fornt och Gammalt i Vemmenhögs härad: Gärdslövs socken, Släktforskaren*, Medlemsblad för Söderslättis släkt- och hembyggsforskarförening 1990:2 s. 9-11

Svensson, Håkan (2003). *Äpplen i Sverige: 224 äppelsorter i text och bild*. Stockholm: Prisma

Otryckta källor

Stockholm

Stockholm, Brandförsäkringsarkivet.

Lund

Landsarkivet, Lund: Skånes hembyggsförb. Malmöhus Läns Arkiv: F4 BE:3, F4 BE:4
Kristianstads och Malmöhus län F4 B:2.

Muntliga källor

Arnold von, Catherine, vän till familjen von Blixen-Finecke, samtal 23 maj 2007
[Tips om vidare kontakter].

Brantenhed, Ann-Marie, Brandförsäkringsverket, samtal 26 maj 2007
[Hjälp med arkivmaterial].

Edén, Ulrika, Pastorsexpeditionen, Anderslöv, samtal 11 maj 2007 [Bekräftelse av uppgifter på gravstenar].

Hammer, Mårten, Sveriges lantbruksuniversitet, samtal 23 april 2007
[Frågor om sjösänkningar].

Lundmark, KG, Kyrkoherde, Anderslöv, samtal 8 maj 2007 [Bekräftelser på uppgifter om gravstenar].

Persson, Ulf, Student, Sveriges lantbruksuniversitet, samtal 23 april 2007 [Tips om boken *Dansk Havekunst*].

Salto Stephensen, Lulu samtal 10 maj 2007 [Frågor om Flindt].

Sørensen, Christer, Kunstakademibiblioteket i Köpenhamn, samtal maj 2007 [Hjälp med Flindts arkiv].

Wetterberg, Klaus, Skogsförvaltning & plantor Skåne AB, samtal 26 april 2007 [Inventeringsplan].

E-post- och brevkontakter

Grönhagen, Klas, avlägsen släkting till familjen von Blixen-Finecke, 2007-05-14 [Frågor om eventuellt material från Näsbyholm].

Krusten, Eddie ATA, 2007-05-04 [Frågor om Näsbyholm].

Olsson, Helge, Söderslätts släkt- och hembygdsforskarförening, 2007-04-25 [Tips om vidare kontakter].

Ridell, Britt-Marie, Söderslätts släkt- och hembygdsforskarförening, 2007-04-24 [Tips om vidare kontakter].

Stissing Jensen, Henrik, Riksarkivet Danmark, 2007-04-23 [Eventuella gamla dokument i Danmark].

Strömberg, Inger, Sveriges lantbruksuniversitet, maj 2007 [Byggritningar från 1999].

Roland de Thorey, VÖBAM (säljer gamla kartor och bilder), april-maj 2007 [Frågor om Näsbyholm].

Tergius, Annika, Landsarkivet, Lund, 2007-05-03 [Frågor om när Näsbyholms godsarkiv anlönt till Landsarkivet].

Elektroniska källor

Skånes genealogiska förbund. Hemsida. (2007-04-23) <http://www.sgf.m.se/>

Algonet. (2007-03-27) www.algonet.se/~sylve_a/nasbyholm.htm

Nättidningen Rötter (2007-04-12) <http://genealogi.aland.net/discus/>
Anbytarforum: Landskap: Skåne: Socknar: Gärdslov
Anbytarforum: Landskap: Skåne: Socknar: Ystad

Bilagor

Bilagor

Bilaga 1

Inventeringsplan över Näsbyholm.

Flindt H. A. 1873, Danmarks Kunstbibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm.

Bilaga 2

Norra delen av parken.

Detalj ur Inventeringsplan över Näsbyholm. Flindt H. A. 1873, Danmarks Kunstbibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm.

Bilaga 3

Södra delen av parken.

Detalj ur Inventeringsplan över Näsbyholm. Flindt H. A. 1873, Danmarks Kunstbibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm.

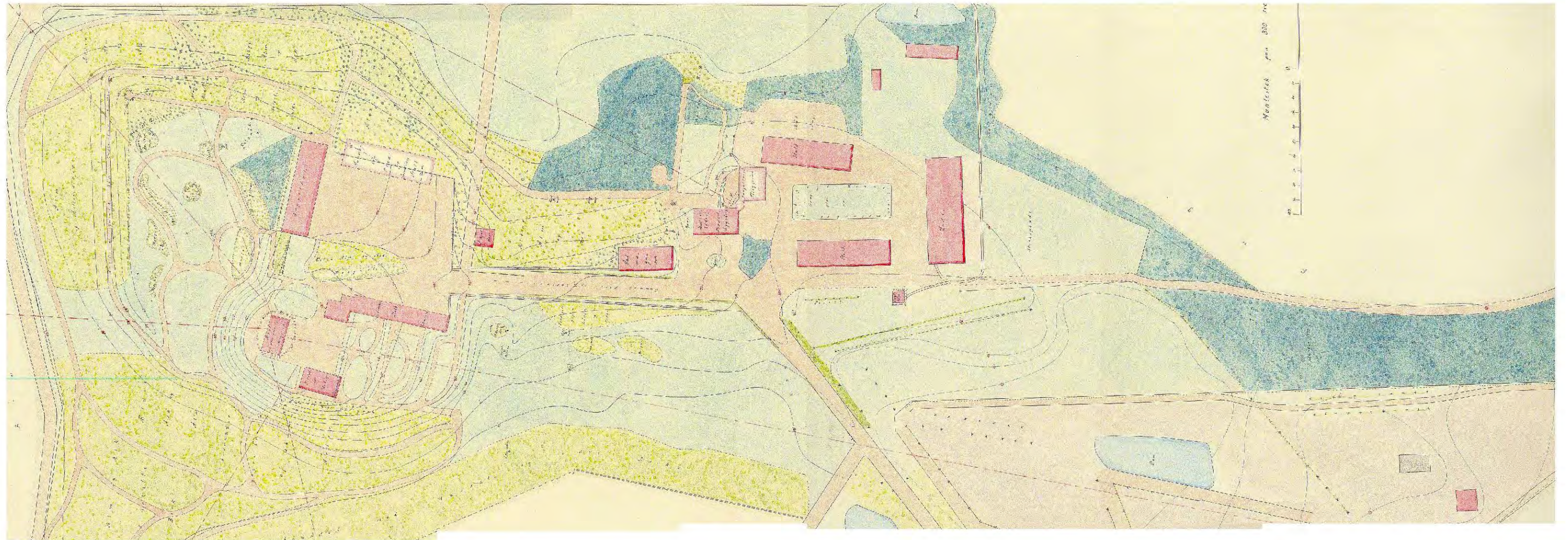
Bilaga 4

Förslag till park på Näsbyholm.

Flindt, H. A. 1870-talet. Danmarks Kunstbibliotek: Henry August Flindts arkiv: Svenska delen: Näsbyholm.

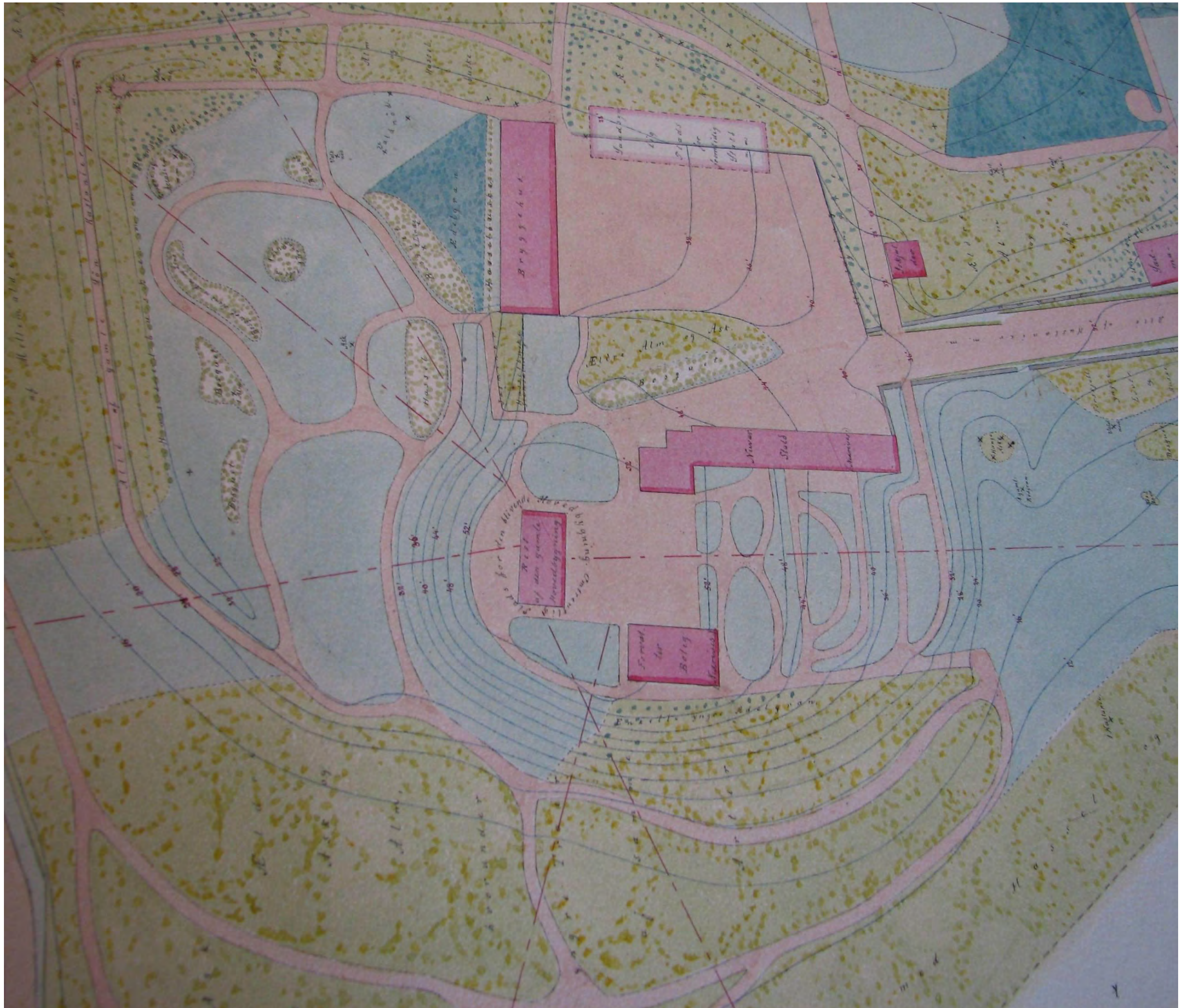
Bilaga 1

Inventeringsplan över Näsbyholm. Flindt H.
A. 1873, Danmarks Kunstbibliotek: Henry
August Flindts arkiv: Svenska delen:
Näsbyholm.



Bilaga 2.

Norra delen av parken.
Detalj ur Inventeringsplan
över Näsbyholm. Flindt H.
A. 1873, Danmarks
Kunstabibliotek: Henry
August Flindts arkiv:
Svenska delen:
Näsbyholm.



Bilaga 3





Bilag 4